

Naročnina mesečno
18 Lir, za inozemstvo
31.50 Lir - naročnina
izdaja celoletna 34 Lir, za
inozemstvo 65 Lir.
Cek. rač. Ljubljana
10.650 za naročnino
in 10.349 za inserate.
Podružnica:
Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje Italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Izjaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Telefon 4001-4003.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

SCLOVENECC

Abbonamenti: Mese
18 Lire. Estero, me-
se 31.50 Lire. Edi-
zione domenica, an-
no 34 Lire. Estero
65 Lire. C. C. P.
Lubiana 10.650 per
gli abbonamenti,
10.349 per le in-
serzioni.
Filiale:
Novo mesto.

Romunija tesno ob strani osi

Konec junija je prišel v Rim na uradni obisk podpredsednik romunske vlade prof. Mihail Antonescu in ves čas svojega bivanja v Italiji je bil ugleden romunski državnik gost italijanske vlade. V Benetkah se je sešel z državnim podtajnikom za zunanje zadeve eksc. Bastianini in eksc. Bastianini je nato gost epemijal v Rocca delle Caminate, kjer je prof. Antonescu Duce zadržal ves dan dne 1. julija v dolgi in pristrani razgovori. Med temi razgovori, ko so bila do temelja proučena vsa vprašanja, ki es nanašajo na splošen položaj, je bila ugotovljena popolna enotnost pogledov Italije in Romunije na politično in vojaško vodstvo sedanje vojne. Obe državi sta izvrsto odločeni nadaljevati s tesnim sodelovanjem za dosego skupnih ciljev.

Ta obisk podpredsednika romunske vlade prof. Antonescu v Italiji je velik dogodek posebnega pomena. Poudariti je namreč treba, da je bil eksc. Antonescu dosedaj edina visoka osebnost držav trojne zveze, ki se ni prišla na uradni obisk v Italijo. Zato je ta obisk izredno dobrodošel in so razgovori, ki jih je imel Duce s prof. Antonescu, prav posebno pomembni.

Italija namreč ve in prav dobro pozna veliki delež, ki ga Romunija doprinese skupni borbi. Romunija za to skupno borbo nove Evrope proti boljševizmu in anglosaški plutokraciji mobilizira vse svoje velike energije in je postavila v bojno vrsto vse svoje oborožene sile. Romunske divizije so se skupno z italijanskimi in nemškimi vojnimi silami izredno junaško in požrtvovalno vojskovala na vzhodnem bojišču. Romunski vojak se je junaško uveljavljal v bitkah pri Odesi, pri obleganju Sebastopola in njegov delež je bogat in plemenit pri bojih na Kubanju. S svojo krvjo in s svojo požrtvovalnostjo je romunski junak dokazal, kako močan in pomemben je položaj Romunije na vzhodu Evrope, kjer je Romunija trden in močan branik proti nevarnostim z vzhoda.

Romunija je to nevarnost boljševizma kot bližnja sosedna Sovjetske Rusije prav dobro spoznala in čutila, najbolj občuten udarec pa je Romunija od boljševizma doživela tedaj, ko je v juniju 1940 sovjetska vlada z vsem nasiljem sklenila odvzeti Romuniji Besarabijo in severno Bukovino. Nadaljnje poteze sovjetske imperialistične diplomacije pa so se še bolj razkrinkale tedaj, ko je boljševiška vlada z vso silo pritiskala še na baltske države. Vsem državam na vzhodu je bilo tedaj prav jasno, kaj hoče Sovjetska Rusija.

Sovjetski nastop proti Romuniji in zasedba Besarabije in severne Bukovine pa sta bila samo prvi korak v smeri boljševiškega prodiranja proti Balkanu. Države sil osi so kmalu mogle razbrati namene te sovjetske imperialistične politike in tako je prišlo do dunajske razsodbe držav osi v avgustu 1940, ko sta Italija in Nemčija z dunajskimi sklepi zajamčili Romuniji njene narodne meje. S temi sklepi je bila Romuniji priznana naloga branika zahoda pred ruskim imperializmom.

Med Antonescuovim bivanjem v Italiji je bila tudi izmenjava ratifikacijska lista o kulturnem sodelovanju med Italijo in Romunijo. V svojih pozdravnih brzojavkah je prof. Antonescu sam poudaril svojo veliko vero v bodočnost latinstva in latinskih narodov. Stoletne tradicije kulturnih vezi med Italijo in Romunijo odlično dopolnjujejo sodelovanje Romunije na strani Italije in držav osi za bodočnost nove Evrope. Obisk visokega romunskega državnika v Italiji je tako še bolj tesno povezal Romunijo na stran tistih držav v Evropi, ki se vodilo uveljavljajo za uvedbo novega reda in nove harmonije med evropskimi narodi. S svojim bojem proti boljševizmu Romunija ne služi samo koristim in interesom svoje državne politike, ampak tudi Evropi. V tem boju pa je Romunija tudi tesno povezana z Madžarsko in Madžarska ter Romunija sta danes na skupni črti v boju proti razkrajalnim silam boljševizma v jugovzhodni Evropi.

Italijanski narod — nezrušljiv branik proti sovražniku Ducejev govor v odmevih svetovnega tiska

Kopenhagen, 7. julija. AS: Vsi danski dnevniki prinašajo na prvih straneh pod velikimi naslovi Ducejev govor in zlasti podpirajo tiste odstavke, v katerih se izraža soglasna volja italijanskega naroda združiti se v nezlomljiv branik proti elchehremu poskusu vdora. Prav tako listi podčrtavajo nedvoumno italijanskega ljudstva vojskovati se do zmage.

Madrid, 7. julija. AS: Španski listi obsežno objavljajo komentarje tujega tiska, o Ducejevem govoru, prav tako pa tudi komentarje italijanskega tiska. Listi podčrtavajo, da je imel govor velik odmev med italijanskim ljudstvom, ki danes bolj ko kdaj veruje v zmago in je odločeno zmago doseči. »Alcazare komentira v poročilu iz Rima Ducejeve besede in poudarja, kako Mussolini dobro pozna vse narodno delovanje, kako ljubi svoj narod, katerega je iskreno pohvalil. Govor je bil nova pobuda za boj.

Helsinki, 7. julija. AS: Finski tisk objavlja o. sečna poročila o Ducejevem govoru, in sicer pod

zelo vidnimi naslovi. Listi zlasti podčrtavajo, da je italijanski narod izvrsto odločen vojskovati se do zmage. Finski listi objavljajo Ducejev govor pod naslednjimi naslovi: »Mussolini je varen zmagec, »Italija se bo vojskovala do zmage, »Zatrlje Mussolini, ker bi se sicer morala Italija odreči svojemu mestu kot velesila.

Stockholm, 7. julija. AS: Švedski listi komentirajo danes Ducejev govor v svojih dopisih iz Rima. »Stockholm Tidningenc poudarja, da bo italijanski narod nadaljeval z vojskovanjem do konca, dasi je Italija podvržena živčni vojni s strani Anglije in Amerike. Zavezniki se trudijo delati razliko med fašisti in nefašisti in to ni prav, ker je tudi nefašist vedno Italijan, ki ne more ničesar pričakovati od zavezniške zmage. Dopisnik nato podčrtava delo, ki ga je fašistična Italija opravila pri organizaciji odpora vsega naroda proti grozeči invaziji. Svoje poročilo zaključuje dopisnik z gotovostjo v zmago, ki jo je podčrtal Mussolini.

Žaloigra Sikorskega

Z letališča v Gibraltarju je odletelo na svojo pot angleško letalo, ki ga je vodil češki letalec. Kmalu nato je letalo zavil močan plamen, letalo je nato treščilo na tla in izpod ruševin letala so potegnili zgojenele ostanke generala Sikorskega, predsednika tako imenovane poljske vlade v Londonu, ostanke njegove hčerke in še ostanke članov poljskega spremstva, ki je svojega vojnega ministra in vrhovnega poveljnika poljskih oboroženih sil spremljalo z Bližnjega vzhoda nazaj v London. V začetku je to letalsko nesrečo zajel val začudenja, kmalu pa je ves svet prešel v prepričanje, da je general Sikorski žrtev »Intelligence Serviceja. Morilec te tajne angleške policije so se Angličani vedno posluževali tedaj, kadar so morali s sveta spraviti osebnost, ki je bila njihovi politiki v napotje ali pa odveč.

Po poročilih, ki prihajajo iz Ankare, je general Sikorski na zborovanju poljskih beguncev v Beirutu izjavil, da se še ni poleg njegov spor z angleškimi krogi o zvezah med Poljsko in Sovjetsko Rusijo. Ta spor se je po njegovem mnenju zadnje dni še celo zaostil. Sikorski je bil sicer poslušen izvrševalec angleških ukazov, vendar pa ni mogel prenesti vseh spletk angleške politike. In ta spletk angleške zahrbtnosti je v zadnjem času predvsem zahtevala od njega, da se Poljaki ne smejo razburjati nad grozotami katinske jame, pač pa da se morajo podvreči ukazom in željam boljševiške vlade, ki je še pred kratkim spodila veleposlanika poljske vlade iz Moskve.

Sikorski je v zadnjem času še skušal zadostiti angleškimi željam in je sklenil organizirati poljsko begunsko vojsko v okviru angleške vojske, pripravljen bi bil celo preiti čez katinsko zavezo, ni pa mogel odnehati od zahtev, da se morajo iz Sovjetske Rusije vrniti tisti Poljaki, ki jih boljševiška vlada nasilno zadržuje na svojem ozemlju.

Toda angleška vlada se je preveč predala svojemu boljševiškemu zavezniku. Sikorski je bil njenim računom v preveliko napotje. Pred nekaj meseci je nek drugi državnik ovrnil angleške namene. Bil je to admiral Darlan v Severni Afriki. Morilec angleške tajne policije so organizirali umor Darlana z isto hladnokrvnostjo, kakor je sedaj bila organizirana smrt generala Sikorskega. Angleška vlada, ki je povzročila sedanje svetovno klanje z izgovorom in s pretevejo, da brani Poljsko in njene koristi, je sedaj hladno pristala na odstranitev generala

Sikorskega, ker mora ista Anglija pristati na to, da se Poljska prepusti in preda težnjam in željam sovjetskega imperializma. Sikorski je bil v napotje računom angleškega in sovjetskega zavezništva in zato je moral omahnuti v smrt.

Sikorski slutil, da ga zasledujejo

Algeciras, 7. julija. AS: O letalski nesreči, katere žrtev je bil general Sikorski, so se izvele iz Gibraltarja naslednje podrobnosti: Letalo, ki je generala Sikorskega pripeljalo iz Egipta v Gibraltar, na letališču v Gibraltarju ni bilo postavljeno pod stražo, kakor je to običajno za letala, ki prevažajo visoke angleške in ameriške osebnosti. Letalo so kratko malo pustili tam, kjer je pristalo. Ko je letalo odletelo, so kmalu opazili, kako je iz letala švignil plamen, ki ga je povzročila eksplozija.

Med svojim bivanjem v Gibraltarju je bil Sikorski zelo nervozen in v skrbeh, ker je bil v Egiptu opazil, da ga stalno zasledujejo. Tudi če se je vozil v avtomobilu, so takoj v naslednjem avtomobilu krenili za njim sumljivi tipi. Te sumljive ljudi so opazili celo ljudje iz spremstva Sikorskega. Te slutnje so napotile Sikorskega, da je še pospešil konce svojega bivanja v Egiptu in je sklenil vrniti se v London prej, kakor pa je v začetku nameraval. Tako tudi ni obvestil angleške vlade o tem, kdaj pride v London.

Pogreb žrtev v Gibraltarju

Madrid, 7. julija. AS: Poročila iz La Linee pravijo, da so v Gibraltarju že pokopali dve žrtvi letalske nesreče, pri kateri so našli smrt general Sikorski in še 17 drugih oseb. Smrtne ostanke predsednika poljske vlade bodo balzamirali, prav tako pa tudi ostanke njegove hčerke, ostanke angleškega letalskega atašeeja, ki jih je spremljal, in vse tri bodo nato prepeljali v London.

Novi turški veleposlanik pri italijanski vladi

Ankara, 7. julija: Za novega turškega veleposlanika v Italiji je bil imenovan Rušen Ehrev, turški poslanik v Budimpešti. Novi veleposlanik se je udeleževal v častnikarstvu in v književnosti. Sodeloval je pri pokretu Kemala Atatürka.

Bollettino No 1138

Un sommergibile nemico affondato 20 velivoli nemici abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:

Unità navali italiane e tedesche, agendo in cooperazione nel Mediterraneo, hanno affondato un sommergibile nemico.

Palermo, Trapani, Porto Empedocle, Catania, Marsala e alcune minori località della Sicilia e della Calabria sono state bombardate da formazioni avversarie alle quali 1 agguistato fuoco delle artiglierie contraeree italiane e germaniche infliggeva la perdita di diciotto apparecchi.

Due quadrimotori venivano inoltre abbattuti dalla nostra caccia.

Le perdite finora accertate fra la popolazione, per le incursioni citate dai Bollettini Nr 1137 e 1138, sono le seguenti:

A Marsala cinque morti; a Sciacca due morti e un ferito; a Ramacca (Catania) quaranta morti e sei feriti; a Castel di Iudica (Catania) quattro morti e sette feriti; a Iachino (Reggio Calabria) un morto e sei feriti; a Locri (Reggio Calabria) un morto e cinque feriti.

Le unità navali che hanno affondato il sommergibile nemico segnalato nel Bollettino odierno, sono al comando dei capitani di corveta Carlo Thorel e Nicolo Nicolini e dello oberleutnant zur See Heinz Obenhaupt.

I velivoli distrutti dal tiro contraereo sono precipitati nelle seguenti località:

Quattro a Palermo (due in fiamme nei pressi di Mengerbino, uno in Città in Via Oreo, uno nel centro del Golfo), cinque a Trapani, sei a Porto Empedocle, uno a Catania e uno a Marsala.

Vojno poročilo št. 1138

Sovražna podmornica potopljena Sestreljenih je bilo 20 sovražnih letal

Glavni Stan italijanskih oboroženih Sil objavlja:

Italijanske in nemške pomorske edince v sodelovanju na Sredozemskem morju so potopile sovražno podmornico.

Palermo, Trapani, Porto Empedocle, Catania, Marsala in nekateri drugi manjši kraji na Siciliji in na Kalabriji so bili bombardirani od sovražnih oddelkov, katerim je točno streljanje protiletalskega italijanskega in nemškega topništva prizadelo izguho 18 letal.

Dve štirimotorni letali pa so se sestrelili naši lovc.

Doslej ugotovljene izgube med prebivalstvom zaradi poletov, omenjenih v uradnih poročilih štev. 1137 in 1138, so naslednje:

V Marsali 5 mrtvih, v Sciaci 2 mrtva in 1 ranjen, v Ramaci (Catania) 40 mrtvih in 6 ranjenih, v Castel di Iudica (Catania) 4 mrtvi in 7 ranjenih, v Iachino (Reggio Calabria) 1 mrtve in 6 ranjenih, v Noeriu (Reggio Calabria) 1 mrtve in 5 ranjenih.

Pomorske edince, ki so potopile sovražno podmornico, omenjeno v današnjem vojnem poročilu, so pod poveljstvom korvetnega kapitana Carla Thorela in Nicola Nicolinija in pomorskega nadporočnika Heinza Obenhaupta.

Sestreljena letala pa so tresčila na tla v naslednjih krajih:

Stiri v Palermo (dve v plamenih blizu Mengerbina, eno v mestu v Via Oreo, eno pa v središču zaliva), pet v Trapaniju, šest v Porto Empedocle, eno v Cataniji in eno v Marsali.

Globok vdor v sovražne postojanke med Orlom in Bjelgorodom

Nad 300 sovjetskih oklepnih vozil in 637 sovjetskih letal uničenih
Nemške podmornice potopile na Atlantiku 9 ladij

Hitlerjev glavni stan, 7. julija. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo naslednje poročilo:

Na področju Bjelgoroda in južno od Orla so se tudi večerj izjalovili hudi napadi, ki so jih uvedli Sovjeti z zelo močnimi in že tedne prej pripravljenimi oddelki. Temu nasproti pa so naše čete z učinkovito podporo letalstva same presle v napad. Posrečilo se je vdreti globoko v sovražne postojanke ter sovražniku prizadeti najhujše izgube. Samo oddelki kopne vojske so uničili ali onesposobili za kretanje nad 300 sovražnih oklepnih voz, deloma najnovejše gradnje. Tudi v zraku je prišlo nad tem bojnim področjem do ogorčenih borb z močnimi sovjetskimi letalskimi oddelki. V dnevih 5. in 6. julija je bilo v letalskih borbah in po zaslugi protiletalske obrambe sestreljenih 637 sovjetskih letal, med njimi veliko število bojnih letal pri 41 lastnih izgubah. Močni oddelki bojnih letal so bombardirali razen tega dovodne zveze, letališča in kolodvorske naprave v sovražniškem zaledju z dobrim učinkom.

Nova Rusija vstaja: armada Vlasova

Dolga doba nadvlade Sovjetov nad staro svetovno Rusijo je zgradila svoj sistem tako, da je skušala izključiti vse, kar se je dogajalo izven komunističnega kotla. Nobena stvar iz sveta ni smela biti znana. Ljudstvo je bilo tako ustrahovano s kruto propagando, da mu ne bi smelo priti niti na mar, da bi se upiralo vsem tistim nepotrebnim omejitvam svobode in napredka.

Ta hudi sistem se je mogel obdržati le dotlej, dokler ne bi prišel kak zunanji čimbelj, ki bi utegnil prisiliti rusko ljudstvo, da bi spoznalo tudi svoje sosedo. Temeljna ruska napaka je bila ta, da so tako olajšali nastanek vojne, ne da bi jo zavirali, saj stari sistem, izzvati zunanjo vojno, da ne bi nastal nemir v notranjosti države, ni mogel imeti svojega vpliva v novem boljševiškem terorju. To je bila obča ruska napaka in tako bo morala Rusija spoznati ta svoj greh in se vrniti med evropske narode in k svoji vzhodni mentaliteti.

V Rusiji je bilo znano, da biva protiboljševiško gibanje, ki bi utegnulo zopet vzpostaviti nekdanjo »sveto Rusijo«. Vedeli so, da se tako imenovani beli Rusi še zmeraj borijo, dasi največkrat zgolj na papirju, za obnovo stare domovine, in da ne bi Rusija služila pohlepnosti Judov in komunistov.

A to gibanje — kot vsa gibanja, ustvarjena in započeta po ljudeh, ki so jih oddaljili od svoje zemlje, je po malem izgubljalo svojo življenjsko silo, ker se je preveč oddaljilo od pravega ruskega ljudstva, zatekajoč se v varstvo že preživetih časovnih dob, ki se na noben način niso moge zadržati v narodu.

Toda v notranjosti ruskega pekla je zorelo novo gibanje. Bili so ljudje, ki so jih oddaljili od njihovega temelja in so skušali dati spoznanje voditeljem in ljudskim množicam o nevarnostih, ki bi ugnile škodovati sprčo zmotnega vodstva naroda. To ljudstvo je bilo mahoma v zvezi z vzhodom in je doseglo, da so napake, ki so jih prištevili k novemu svetu, izključno zmote sovjetske Rusije in njih voditeljev. To ljudstvo se je zbralo najprej duhovno, nato pa dejansko okrog pogla-

varja, ki bi mogel — ne kot oseba, a kot vodnik — predstavljati bodočnost njih domovine, to je krog generala Vlasova, ki si je dal to nalogo, da bi to ljudstvo organiziral in mu pomagal, da bi ustvarilo iz ruševin in obupnega stanja vse tisto, kar je še ostalo od zemlje njih očetov, od »svete Rusije«. V tem podvigu je bila vsebovana zgolj ljubezen do domovine in hotenje za dosego ljudskega blagostanja, ki se je bilo uničilo po napačni miselnosti tujcev, ki so se bili polastili države Romanovih.

Podlaga tej obnovi je bila predvsem vera. Sovjetska vlada je bila takoj spoznala, da jo bo najbolj ovrnila vera. Vere ni smelo biti, kaj je vera najbolj intimna in najbolj sveta vez med ljudstvom, ki družbi človeka s človekom in epaja vse narod. In prav vera je bilo prvo, kar se je dvignilo iz dna duš in se zoperstavilo boljševikom, da se obnovi najbolj sveta tradicija »svete Rusije« in zgodovine očetov.

Toda vzpostavitev države na podlagi vere še ni zadostni čimbelj za njen obstoj. Vera je ogradje življenja kakega naroda, ni pa še vse.

Zatorej so čete, ki so na kile Vlasova prihiteli pod varstvo svetih ikon, prevzele tudi politični načrt, ki se bo po njem vzpostavilo narodno gospodarsko življenje po znani in ko bo mir. Gospodarsko in socialno življenje, ki se na podlagi preostalih preskušanj ne bo dosti razlikovalo od gospodarskega in socialnega življenja mladih narodov osi, ki so po korporativnem sistemu, s sodelovanjem vseh družinskih slojev in naslanjajoč se na vsa produktivna območja, našli pravično ravnanje. Vse to pa so upali kapitalistični in demagoški sistemi doseči s samimi utvarami protičloveške miselnosti.

To je tista trezna podlaga, ki se je z njo pojavila pred svetom armada generala Vlasova; pojavila se je kot živahna in delovna množica, da uresniči tisto gibanje, ki je svet toliko let čakal nani, da se obnovi v Rusiji uravnovešeno politično stanje, da se vzpostavi red in civilizacija v tisti zmešanji, ki jo je prikladal na dan vzhodni in tartarski nered židovskega boljševizma. (ARU.)

Novi italijanski poslanik v Sofiji izročil poverilne listine kralju Borisu

„Sofija, 7. julija. AS. Ko je novi italijanski poslanik v Sofiji Mamelli izročil poverilne listine kralju Borisu, je v svojem govoru podčrtal vezi simpatije in prijateljstva, ki vežejo tesno oba naroda, ki imata iste ideale reda in pravice. V svojem odgovoru je kralj Boris podčrtal, da so vezi pristranske prijateljstva že dolgo povezovali obe državi. Nič manj važne vezi niso bile utrjene med nami z dejstvom personalne zveze med krono Italije in Albanije in nato v zvezi z dogodki na Balkanu, ki so ustvarili Albanijo in Bolgarijo skupne meje. Te vezi so temelj za ko-

ristno in trajno sodelovanje med Italijo in Bolgarijo. Te vezi temelje bistveno na medsebojni simpatiji in razumevanju skupnih koristi naših dveh narodov, ki stremijo za istimi ideali. Ti ideali pa so ohranitev civilizacije, ureditev novega reda in boljša pravica na svetu. Za te ideale se vojskujejo s trdnostjo in zmagajo države trojne zveze. Potem ko je izrekel najboljše želje za italijansko kraljevsko družino in za srečo Italije, je kralj Boris izrekel besede dobrodošlice ministru Mamelliju.

Nemška vlada objavlja »Belo knjigo« o odgovornosti za napade na neoborožena mesta

Berlin, 7. julija. AS. Nemško zunanje ministrstvo je izdalo »Belo knjigo«, ki dokazuje, da je Anglija kriva začetka letalskih napadov na civilno prebivalstvo. Prva vrsta listin iz l. 1942, torej iz dobe, ko so nemški zastopniki na konferenci za omiljenje bojnih načinov vztrajali pri tem, da je sploh treba opustiti misel na letalsko bombardiranje ter se sploh bolj po človeško vojskovati. Poleg nemških predlogov v tem smislu objavlja »Bela knjiga« tudi predloge, ki so jih svoj čas dali angleški in ameriški politiki, med drugimi tudi Chamberlain, ter jih z dejstvi gladko zavrača. Potem sledi Führerjeve izjave o dolžnosti držav, da se vojskujejo po človeško, izjave, ki so se jim pridružili leta 1939 vsi predsedniki vlad, tudi Roosevelt.

Listine, ki so prišle v roke nemškim oblastem po vojni s Francijo, pričajo, da sta si angleško in francosko vrhovno poveljstvo čisto drugače zamišljala letalsko vojno, kakor pa bi morala biti po sporazumih, doseženih med državami. Te listine tudi odkrivajo načrt za načrtno bombardiranje nemških industrijskih mest. Odkle, ki ga je Roosevelt pozneje naslovil na svet, da je treba omejiti uporabo bojnih sredstev, zlasti bombardiranje civilnega prebivalstva, se je izkazal samo za spletko, s katero da je Amerika hotela pridobiti časa, in da bi zagnala ljudstvo, ki živi v dobri veri, pesek v oči.

»Bela knjiga« potem govori o vojni s Poljsko ter pravi med drugim, da se je ta vojna odigravala po strogih Hitlerjevih navodilih in da so se nemški letalci pri metanju bomb vedno skrajno skrbno držali ukaza, da smejo točilo zgolj vojaško važne cilje.

Bombardiranje Varšave — pravi določno »Bela knjiga« — so nemškim oborož. silam vsilile iste poljske vojaške oblasti, ki so bile iz poljske prestolnice naredile pravico vojaško središče. Nekaj dni po padcu Varšave je Hitler naslovil na vojskovalce iz države in Mednarodni Rdeči križ prošnjo, naj bi bila vojna bolj človeška. A tudi ta novi predlog je bil odbit, in vprav tedaj se je zgodilo, da so Angleži začeli s svojimi prvimi letalskimi napadi na nemško civilno prebivalstvo. Kakor se hoste še spomnili, je do teh prvih angleških napadov prišlo v noči na 12. januar 1940, in sicer na otoku Syltu. S tem je sovražnik končno začel z letalsko vojno proti mestom, ki nimajo obrambe, t. j. proti civilnemu prebivalstvu. Kot posledica tega je prišlo povračilo Angliji, toda šele po več mesecih od prvega britanskega napada in šele potem ko je Hitler še enkrat opominjal.

»Bela knjiga« nato navaja govore in članke angleških in ameriških politikov, v katerih so vztrajali na tem, da je treba neusmiljeno in z vsemi sredstvi nadaljevati letalske napade ne samo proti Nemčiji, temveč tudi proti Italiji in Japonski. »Zdaj, ko je sovražnik svoj načrt začel izvajati,« piše »Bela knjiga«, »je ves svet priča divjaških angleško-ameriških letalskih napadov na starčke, ženske in otroke, in ves svet obtožuje Churchilla in Roosevelta, da sta v največji meri kriva tega pobijanja. Toda sovražniki naj ne mislijo,« — končuje ta nova nemška dokazilna listina — »da bodo lahko ne-kaznovano nadaljevali s takimi napadi. Povračilo za njihove zločine nad evropsko omiko bo prišlo in bo neusmiljeno. Oko za oko, zob za zob« — pravi dobesedno »Bela knjiga«. »Kadar pride primeren trenutek, bo sovražnik prejel zasluženo kazen.«

Berlin, 7. julija. AS. »Bela knjiga«, ki jo je objavilo nemško zunanje ministrstvo, objavlja kot dokaz, da so Angleži prvi začeli z napadi na civilno prebivalstvo podatek, kako so angleška letala v noči na 12. julij 1940 napadla mesto Sydl, vendar pa nemški viri opozarjajo, da so Angleži v septembru 1939 napadli dansko mesto Esbirk. Angleška letala so vrgla štiri razdiralne bombe, ki so

ubile eno ženo in več oseb je bilo ranjenih. V tem napadu so tedaj pisali vsi danski listi in angleška vlada je tedaj bila prisiljena opraviti se danski vladi. Vse to je z dokumenti dokazala stvarnost in Londonu se teh dejstev ne bo posrečilo zbrisati ali skriti.

Berlin, 7. julija. AS. Ves nemški tisk objavlja na prvi strani poročilo o objavi nemške »Belo knjige o odgovornosti Angležev za letalske napade na civilno prebivalstvo. Listi objavljajo glavne izvirne iz te knjige. »Bela knjiga« obsega 180 dokumentov. Prav tako je v knjigi zbrano vse polemično gradivo o tem vprašanju tik pred izbruhom sovražnosti in v naslednjih razdobjih tako v sovražnem taboru kakor tudi v Nemčiji.

Trgovska strokovna šola zaključila šolsko leto

Konec junija je zaključila trgovsko strokovno šola Zdrženja trgovcev v Ljubljani šolsko leto s šolsko proslavo. Na slavnosti je govoril ravnatelj šole Rado Grum in podčrtal pomen šole, ki nudi trgovskemu naraščanju potrebno izobrazbo. Kakor druga leta so tudi letos ljubljanski trgovci najprijadnejšim učencem in učenkam dali lepe darove. Te je na slovesnosti razdelil predsednik šolskega odbora g. Anton Verbič. Poleg darila Zdrženja trgovcev so darovali znatne darove v denarju g. Jože Verovšek, g. Karel Prelog, g. Ivan Gregor, g. August Volk, g. Kristijan Čermelj in tvrdke A. Zibert. Skupna nabavna in prodajna zadruga, Nova založba in Učiteljska knjigarna.

Iz šolske statistike je videti, da je v zadnjih dveh letih število vpisanih učencev in učenek padlo za polovico. Letos je bilo vsega skupaj 129 učencev (48) in učenek (81). Izdelalo je 36 učencev in 68 učenek. Padli so samo trije, ostali pa so ostali s popravnimi izpiti.

Najvišje cene za olivno olje

Visoki komisar je odredil naslednje najvišje cene za olivno olje: Pri prodaji na debelo za 100 kg 1500 lir franko skladišče, užitina vračunana; pri prodaji na drobno 15 lir za liter, franko trgovina; vstete so vse druge datjave.

Nove najvišje cene za zgodnji krompir. Visoki komisar je za uvožni zgodnji krompir določil najvišje cene takole: na debelo za 180 kg 195 lir, franko skladišče, vključno javne datjave; na drobno 2,40 lire za kilogram.

Najvišje prodajne cene za volnene odpadke je določil Visoki komisar, in sicer v prodaji na drobno: za krojaške volnene odpadke 18 lir za kilogram; za pletilske volnene odpadke 26 lir, franko skladišče v Ljubljani, vključno javne datjave.

Finančno udejstvovanje družbe Finsider. Družba italijanske težke industrije Finsider je za leto 1942 izplačala 6,5% dividendo skupno v znesku 132 milijonov lir. Štiri glavna podjetja, ki jih kontrolira Finsider, imajo naslednje delniške glavnice: Ilva 1250 milijonov, Terni 1500 milijonov, Siae 500 milijonov in Dalmine 120 milijonov lir.

Elektrifikacija italijanskih železnic. V proračunskem letu 1941-42 je doseglo elektrifikacijo železniško omrežje v Italiji skupno dolžino 5430 km, medtem ko je ob zaključku prejšnjega proračunske dobe merilo le 5218 km. Električna energija, ki so jo za elektrifikacijo železnic proizvedle železniške hidrocentrale je dosegla v proračunskem letu 1940-41 pa 495 milij. kWh. Zasebne hidrocentrale pa so dobavile v proračunski dobi 1941-42 1545 milij. kWh. v prejšnjem obdobju pa 1308 milij. kWh. V zadnjem proračunskem letu je oskrbovalo električno omrežje železnic 33 central s skupnim instaliranim učinkom 680.000 kWh. Od tega je samo

Bitka pri Novi Gvineji

Tokio, 7. julija. Japonski glavni stan poroča, da so sovražne vojne ladje, ki se udeležujejo v vodah okoli Salomonskih otokov, skušale dne 30. junija zavzeti Novo Georgijo, potem ko so izkrcale čete na otoku Rendovi. Sedaj so v teku boji na raznih krajih tega otoka. Boji v zalivu Kula, severnozhodno od Nove Gvineje, pa so se do sedaj tako razvijali:

Posadka na Novi Gvineji, ki jo tvorijo mornarica in armada, je skupno z japonskim brodom zjutraj 5. julija potopila tri sovražne vojne ladje neznane vrste. Dne 5. julija pa so edine japonske mornarice sestrelile 10 sovražnih letal nad zalivom Kula. Ponoči dne 6. julija je skupina japonskih rušilcev napadla močno sovražno skupino, ki je štela 10 križark in več rušilcev. Med boji so Japonci potopili eno križarko in eno poskodovali.

General Giraud se ne bo več vrnil v Afriko?

Tanger, 7. julija: Francoska severna Afrika se ne more pomiriti in javno mnenje je te dni zopet zelo razburjeno zaradi ukrepov, ki so jih objavili upravni načelniki, ki jih je imenoval general de Gaulle. Novi generalni resident v Maroku Puaute je odstavil 27 visokih uradnikov civilne uprave in to samo v Casablanci, Rabatu in Uldi, češ da niso dovolj hitro pristopili k de Gaullovi pokretu. Večina teh visokih uradnikov so družinski očetje, ki pa v Afriki ne bodo mogli več dobiti službe, v Francijo pa se tudi ne morejo več vrniti. Njihov položaj je tedaj zelo dramatičen. Čiščenje se stalno nadaljuje in sedaj podpisuje vse ukaze samo general de Gaulle, medtem ko se stalno širijo novice, da se general Giraud ne bo več vrnil v Afriko. Te novice pa širijo de Gaullovi pristaši, da bi Giraudove somišljenike izzvali k nepremišljenemu dejanju in nato lahko nastopili proti njim.

Gospodarstvo

9 železniških hidrocentral premoglo 261.500 kWh. Stroški za električno energijo so znašali 7,75 centesima za kWh proizvedeno v hidrocentralah državnih železnic. Medtem ko je povprečna cena za zasebni električni tok, dobavljen železnikom, znašala 10,02 za kWh.

Nova kemična delniška družba v Belgradu je bila ustanovljena pod naslovom »Chemopharm« d. d. Zastopala bo nemško kemično in farmacevtsko industrijo ter bo kupčevala s precizijskimi in optičnimi instrumenti ter fotografskimi potrebščinami. Delniška glavnica znaša poldrug milijon dinarjev.

Zamenjava osebnih izkaznic za neobveznike

Od četrta 8. julija dalje se bodo sprejemale prošnje za zamenjavo osebnih izkaznic tudi za moške v starosti nad 50 let in za ženske, ki imajo stalno bivališče v Ljubljani.

Sprejemanje se bo vršilo na istih poslovalnicah kot doslej in sicer:

I. Poslovalnica v Puceljini ulici št. 2, pridišlje za mestne okolišje, ki leže severno od Rožnika in Tivolija ter proge Rakek—Zalog do Smarinske ceste (Šiška, Dravlje, Bežigrad, Svetokriški okraj, Koseze, Dolnice, Zapuže, Podutik, Glince).

II. Poslovalnica v žoli na Grabnu, Čojzova cesta, za mestne okolišje, ki leže med Rožnikom—Tivolijem in Ljubljano do Šubičeve ulice in njenega podaljška do Ljubljane (Rožna dolina, Vič, Glince, Brdo, Trnovo-Krakov, Mestni log, Mirje, Gradišče).

III. Poslovalnica na magistratu, Mestni trg 2-II za mestne okolišje med Šubičovo ulico in njenim podaljškom do Ljubljane ter ob Ljubljani navzgor na eni strani ter Resljevo cesto — Kopitarjevo in Streliško ulico in Golovec na drugi strani (Novo mestno središče, Staro mesto, Prule, Galjevica, Dolenjska in Ižanska cesta, Barje, Črna vas).

IV. Poslovalnica na Ambrozevem trgu 7, za mestne okolišje vzhodno od črte Golovec, Streliška in Kopitarjeva ulica, Resljeva cesta, kolodvor, Smarinska cesta (Sv. Petra, Vodmat, Zelena jama, Moste, Kodeljevo, Štepanja vas).

V. Poslovalnica na magistratu, Mestni trg 2-I, soba 37, za vse nujne slučaje.

Nujnost je treba dokazati.

Za zamenjavo osebnih izkaznic je potrebno: 1. izpolniti prošnjo, katere formular dobite v vseh poslovalnicah (kakor tudi navodila, kako se prošnja izpolni). Priložiti je tri enake slike (brez pokrivala) v velikosti 4x5 cm, na hrbtu katerih je razloženo napisati priletnik in ime.

2. Priložiti je sledeče listine:

a) Matične listine o rojstvu, poroki itd.; b) listine o poklicu n. pr. uradniška legitimacija, poslovna knjižica, obrtni list, diploma itd. c) inozemci, dokaz o tujem državljanstvu. 3. Staro osebno izkaznico mora prinesiti vsak s seboj.

Poslovalnice bodo poslovale od 8.30 do 12 in od 15 do 17.30.

Velikodušno darilo fašistični zvezi v Ljubljani

Knez Amadeo di Windischgrätz je po svojem bratu izročil eks. Lombrassi vsoto 20.000 lir kot osebni prispevek za podporno delo fašistične zveze v Ljubljani.

Knez Windischgrätz, ki je oče treh hbrarih bojevnikov, od katerih je eden junaško padel pri izvrševanju svoje vojaške dolžnosti, je eks. Lombrassa izrekel najtoplejšo zahvalo stranke za velikodušen dokaz fašistične solidarnosti.

Kulturno delo železničarskega Dopolavora

V železničarskem Dopolavoru je bila otvorjena vrsta predavanj kulturnega odseka.

V dvorani Glasbene šole se je zbral del železničarjih dopolavoristov, da bi poslušali zanimivo predavanje profesorja Dupré-Theseiderja o temi: »Zemljepisni temelji zgodovine Italije«.

Pred znanstveno obravnavo tega predmeta je na kratko govoril predsednik, ki je podčrtal smotre te vrste predavanj, ki bo obsegala vse panoge znanosti. G. inž. Guerra se je zahvalil navzočim za zanimanje, ki so ga pokazali za to pobudo in je povabil vse prizadevne k sodelovanju. Končno se je zahvalil železniški upravi, ki je dovolila, da se predavanja lahko prično pol ure pred zaključkom uradnih ur.

Nato je g. prof. Dupré začel svoje zanimivo predavanje, ki ga je podajal v gladki slovenščini. Vsi navzoči so sledili s pozornim zanimanjem predavanju in so na koncu dolgotrajno odobravalni govorniku.

Naslednje predavanje bo imel prof. Kragelj Mirko, član Kulturnega odseka, in sicer o temi »Ibsen in Strindberg«. Dan in ura bosta pravčasno objavljena.

Predavanj, ki se vrše za železničarske dopolavoriste, se lahko udeležujejo vsi iz Pokrajine, ki se zato zanimajo in ki sporoče svoje osebne podatke tajništvo Dopolavora (Kolodvorska 39) v svrhu potrebnega vabila.

Sodbe vojaškega sodišča

Vojaško sodišče v Ljubljani je razpravljalo te dni zadevo petih obtožencev, in sicer so bili obtoženi: Vampelj Josip, mlinar iz Otočca, roj. v Dolnem Kronovu 12. 12. 1907; Vampelj Franc iz Dolnjega Kronovega, rojen prav tam dne 25. 2. 1910; Simončič Alojzij, doma iz Kronovega, rojen prav tam 14. 4. 1905; Potokar Anton, rojen 22. 4. 1905 v Seli vasi in tam bivajoč, in Ferkolj Josip, bivajoč v Novem mestu, rojen 30. 4. 1909 v Dolnem Kronovu.

Vsi imenovani so bili obtoženi a) članstva v prevratni družbi; b) članstva v oboroženi tolpi; c) prevratne propagande; d) nošenje orožja in municije brez oblasti dovoljenja; e) sodelovanja pri uboju, ker so skupno 21. julija 1942 na griču Sela premišljeno pobili do smrti z motiko in koli bivšega jugoslovanskega orožniškega narednika Furlana Frančiška, potem ko so ga prej že mučili; f) drugega uboja, ker so v istih krajevih in časovnih okoliščinah premišljeno pobili do smrti sina zgoraj imenovanega orožnika, namreč Furlana Marijana, prav tako z motiko in koli; g) nadaljnega uboja čigar žrtev je bila Znidar Marija, samo zato, da bi preprečili, da bi mogli biti kaznovani zaradi že prej naštetih ubojev; h) nasilnega odvzema osebne svobode Furlanu Francu, Furlanu Marijanu in Znidar Mariji, ki so jih odvzeli zato, da so jih mogli pobiti; i) atentata proti varnosti države, ker so pred 31. oktobrom 1942 ekušali na slovenskih ozemljih, ki jih je zasedla Italija, rušiti varnost s tem, da so sami rušili, kradli in ropali v zasedenem ozemlju.

Poleg tega je bil obtožen Potokar Anton še posebej: I. sodelovanja pri uboju Grahut Stanka iz Gorenje vasi, ker je v neznanem času in neznanem kraju italijanske Slovenije z drugimi nepoznanimi premišljeno povzročil njegovo smrt; II. nadaljnega sodelovanja pri uboju nekoga Gričarja iz Bele cerkve, ki je bil ubit v istih okoliščinah kot zgoraj navedeni; III. nasilnega odvzema osebne svobode Grahuta Stanka in Gričarja iz Bele cerkve, ki sta bila nasilno odvedena. — Vsi obtoženci so v zaporih.

Sodišče je spoznalo krive Vampelj Josipa, Simončiča Alojzija in Potokarja Antonia atentata proti varnosti države in trojnega uboja, ki je bil izvršen nad Furlanom Frančiškom, Furlanom Marijanom in Znidar Marijo. Potokar je bil poleg tega spoznan za krivega smrti Grahuta Stanka in Gričarja iz Bele cerkve. Vsi trije so bili obsojeni na smrt z običajnimi zakonitimi posledicami. Hkrati jih je spoznalo krive vseh drugih zločinov, katerih so bili obtoženi. Dalje je spoznalo sodišče za krivega Vampelja Frančiška in Ferkolja Josipa soudeležbo v oboroženi tolpi, za kar je obsodilo oba na do smrtne ječo in s trajnim odvzemom čestnih pravic z vsemi običajnimi pravnimi posledicami. Vampelj je bil poleg tega spoznan za krivega prevratne propagande in članstva v prevratni družbi in nošnje orožja brez dovoljenja.

Vremenska napoved : 8. julija (četrtek):

Še nekaj dežja, drugače izboljšanje.

9. julija (petek): V glavnem jasno, v popoldanskih urah morda manjše krajevne padavine.

4. Revolucija na pohodu.

Prvi načrt za državni zbor je bil objavljen 6. avgusta 1905. Vendar pa je bilo jasno, da so dogodki te načrte že prehiteli. Z v juniju se je uprl del mornarice v Crnem morju. Upor je bil sicer takoj zadušeno, vendar pa si ni bilo mogoče delati več nikakih utvar o razpoloženju, ki je prodrlo v mornarico in armado, ki sta bili že okuženi po prevratni propagandi. Edno upanje je bilo še v tem, da bo sklenitev miru prinesla nekoliko pomirjenja v deželo.

Po sklenitvi poniževalnega miru se je 25. avgusta vršila, kakor običajno, zahvalna služba božja v cerkvi peterhofske palače. Car in carica sta prisostvovala tej slovesnosti in sta se trudila, da bi ne pokazala svojih čustev dvorjanom, ki so bili vsi pogreznjeni v žalost. Vsi so s strahom pričakovali trenutek, ko bi po tisočletnem obredu diakon začel moliti litanije, v katerih je bila molitev za rusko vojsko, zvesto Kristusu in zmagoslavstvo. To pot je diakon izpustil besede »zmagoslavstvo«. Oči navzočih so se napolnile s solzami. Skrivaj so se pogledi dvorjanov upirali v carja, čigar smrtna blebica je izdajala notranje trpljenje.

Sklenitev miru pa je namesto pomirjenja prinesla še hujše razburjenje. Umori visokih uradnikov so bili na dnevnem redu. Kmetje v mnogih pokrajinah so se uprli pod vplivom prevratnih agitatorjev,

se polastili veleposestev in požgali gradove. Ko se je vračalo vojaštvo z Daljnega Vzhoda, so množice uprizarjale večje ali manjše demonstracije. V industrijskih središčih so stavke sledile druga drugi in končno je nastopila splošna stavka prve dni oktobra. Stavka železničarjev ni ustavila samo prevoza vojaštva, ampak tudi vse ostali promet v deželi. Država je bila na robu propada in vsepovsod je vladala anarhija. Nekatera industrijska središča in nekateri okrajji so se proglasili za samostojne republike. Sredi splošne zmešnjave je bila dejanska oblast v rokah prevratnih organizacij, ki so odvrle krinko in niso zahtevale več samo ustavnih reform, ampak sklicanje ustavne zbornice, ki naj bi ga uvedli. Narodne javnine, ki so imele močne skupine predstavnikov v prevratnih organizacijah, so stremele za tem, da bi deželo raztrgale.

Carška dvojica, ki je ob času železniške stavke bila v svojem dvorcu v Peterhofu, je ostala odrezana ne samo od glavnega mesta, ampak tudi od vse dežele. Celotni ministri so z veliko težavo prihajali do carja po morju. Peterhof je bil popolnoma v rokah mornarice. S topovi mornarice in trdnjave Kronstadt bi uporniki mogli v nekaj trenutkih uničiti carsko palačo. V Peterhofu se je carica sklanjala nad prestolonaslednikovo zibelko in prosila za čudež, ki bi rešil njenega sina, vso družino in deželo, kateri je darovala svoje srce.

Car pa je skoraj koncil pod strašnim bremenom odgovornosti, ki se je zvalilo na njegova ramena. Zavedal se je, da mora sprejeti odločitve, od katerih je odvisela usoda in bodočnost dežele, a čutil se je nesposobnega, da bi to storil. Tudi ni imel dovolj moči za politiko zatiranja, ki so mu jo mogli nasvetovati; drugi, in ti so bili številnejši, so mu svetovali k popustljivosti. Grof Witte mu je predlagal, da hoče sestaviti nov red pod pogoji, da car podpíše razglas, ki ga je sam sestavil: bila je privolitev v parlamentarno ustavo. Car je vprašal za nasvet velikega kneza Nikolaja, ki je Wittejev predlog podprl z vsemi silami. Prav po njegovem nasvetu je car premagal ugodnost in podpisal razglas 17. oktobra 1905.

S tem podpisom je zaznamoval konec dotodanj ruske vladavine in prav ta datum 17. oktobra je bila obletnica nesreče, ki bi skoraj veljala življenje Nikolaja II. in vse družine Aleksandra III. pred 17. leti (1888); novo čudno naključje, ki je označevalo s tem datumom padec vladavine, katere zadnji veliki predstavnik je bil Aleksander III. Monarhija je bila za sedaj rešena, a za ceno izročil, ki so bila tako draga narodni stranki in za ceno ideologije, ki je videla v Rusiji dvojevrstni svet, ki se je razvijal po zakonih, ki so veljali samo zanj. Ni bilo več govora o »zemskem saboru«, ne o ljudski in očetovski monarhiji, ki bi vezala carja in narod z mistično vezjo. Nova vladavina bi mogla biti samo ustavna monarhija, po zgledu zapadnih vladavin in se je naslanjala na evropske demokratske osnove. Ta sprememba je predstavljala zmago »zapadnjaške stranke, ki se je triletno leto borila proti idealističnim nacionalistom. Bila je to zmaga meščanstva in »inteligencije«, zmaga predstavnikov prostih poklicev, ki so nameravali zasesti v ruskem parlamentu odločilno mesto, kakršnega so zasedli njihovi tovariši v parlamentu francoske republike.

Zdi se, da je car pokazal svoji soprogi razglas, preden ga je podpisal. Tudi, če ga je prečitala, brez dvoma ni mogla razumeti njegove dalekosežnosti. Carski svet bi se spremenil v zgornjo zbornico; polovico članov naj bi izvolili posebni odbori. Poslansko zbornico, ki so jo imenovali duma, naj bi zasedli tisti, ki bi jih izvolilo ljudstvo... Kaj naj bi vse to pomenilo za vladarico, ki do tedaj ni imela jasnega vpogleda v sestav ruske vladavine. Videla je samo eno stvar: kakor v preteklosti, se je tudi zdaj za vsak zakonski predlog zahteval carjev podpis. Iz tega je sklepala, da se ni nič bistvenega spremenilo in da carjeva oblast ni bila niti malo zmanjšana. Šele pozneje je spoznala, kako zelo se je spremenil vladarjev položaj. Prav zato se je vzbudila v njenem srcu globoka mrznja do velikega kneza Nikolaja, ki je carja pripravil do tega, da je podpisal usodni razglas.

Stalna razstava cerkvene umetnosti

Cerkev je bila že od nekdaj pobornica mnogoterih panog umetnosti. Prav posebno velja to za stavbo, slikarstvo, kiparstvo, rezbarsko in glasbeno umetnost. Od nekdaj so stremeli verniki za tem, da bi bili božji hrami lepi in da bi človeška stvariteljska sila tudi s svojimi najboljšimi umetniškimi deli poveljevala slavo božjo. Če naši predniki ne bi gojili umetnosti v cerkvah, tedaj bi bilo gradio, ki predstavlja slovensko umetnostno zgodovino, zelo skromno.

Kipi so naše najstarejše umetnine.

Med najstarejše kiparske umetnine prištevajo Križanega, ki je razstavljen v Narodnem muzeju. Strokovnjaki sodijo, da gre za redko delo iz prve polovice 13. stol. Križani v muzeju pa ni edina znamenitost kiparske umetnosti najstarejše dobe. Približno enako stara bo milostna velesovska Marija, pol stoletja pozneje pa je neznani umetnik izdelal kip Marije v kapelici v Krakovem v Ljubljani. Tudi Marija na velikem oltarju cerkve v Šoltau je po mišljenju strokovnjakov iz iste dobe.

Spomeniki, ki so znameniti za domačo cerkveno umetnost, so zbirali v škofjskem muzeju, leta 1907, pa jih je Društvo za kršč. umetnost odstopilo Narodnemu muzeju v Ljubljani, kjer so zbirko izpopolnili in uredili ter je zdaj razstavljena na hodniku I. nadstropja. Tu je torej stalna razstava cerkvene umetnosti, kjer si lahko vsako ogleda starinske oltarne kipe, oltarje, cerkveno posodje, liturgična oblačila, svečnike in vrsto drugih predmetov, ki so zanimivi in značilni za razvoj umetniškega oblikovanja.

Na romanski slog spominja Križani iz 13. stoletja, prav dobro pa je zastopana gotika. Tu vidimo med prvimi predmeti gotiki krilni oltar iz Gostče pri Škofji Loki s kipi sv. Andreja, sv. Petra in menihavetnika. V davnih časih je bila namreč navada, da je bil oltar ob delavnih zaprt, ob praznikih pa so odprli krila oltarja, da so bile vidne vse podobe oltarne kipe. V razmeroma številni in bogati zbirki vidimo dalje Marijo z Rožnika, sv. Ano, sv. Jurija z zmajem in sv. Stefana iz Štepanje vasi, ki predstavlja znamenito delo. Največ kipov je iz 16. do 18. stoletja. Med drugim je zastopana domača renesansa, opozarjamo pa še na rokokojki oltar iz grajske kapele pri sv. Kunčiči. Laik, ki si bo ogledoval stalno razstavo cerkvene umetnosti, bo s pridom prebral dr. Steletove in dr. Malove članke v Vodniku našega gozlega.

Zvonovi, ki jih vidimo na hodniku, so gotskega sloga. V teku zadnjih deset let je oskrbovalo vodstvo muzeja nove okenske vitrine, v katerih so cerkveni parametri in posodje: monstrance, patene, kelih, krstni krožniki, čolniki, kadilnice in podobno. Zanimivi so dalje spokorni pasovi z bodicami, kakor tudi spokorni biči. Prav lepa sta dva manjša kipa tako imenovanega Rimini mojstra, ki predstavljata Marijo in Janeza Evangelista izpod Križa. Tu vidimo tudi primere gotске okenske slikarije, pri kateri so ločili konture in odtenke posameznih barv s svinčnimi vložki.

Odpuški in spominki.

Obilna je dalje zbirka božjepotne kulture. Med dragocenosti velja omeniti gotiki romarski znak, med zanimivostmi pa zlasti podobice, katerih najzanimivejša so razstavljena v posebni omari. Dr. Mal nam je povedal, da imajo v grafičnem oddelku arhiva Narodnega muzeja čez 2000 takih spominčkov. Med onimi, ki so razstavljene, vidimo podobice iz Gornjega grada, Šmarne gore, Tabora pri Podbrezju, Sv. Višarji, Velesovega, Dobrove, Rožnika, Treata, D. M. na blejskem otoku, Sv. Gore, Limbarske gore, Brezji, Sv. Križa pri Belih vodah, Ljubnega na Gorenjskem in Nove Štife, da omenimo samo nekaj splošno znanih romarskih postojank.

Med podobami, ki so jih darovali romarji v zahvalo za ozdravljenje, vidimo tudi izvirno delo

Iz gospodarstva

Porast obkopa bankovcev v Turčiji. V minulemu letu so dosegli turški državni izdatki na dan 1 milijon turških funtov samo za kritje stroškov državne obrambe. Obkopi bankovcev se je znatno povečal in je lani dosegel 734 milijonov turških funtov, medtem ko je znašal leta 1939 le 290 milijonov funtov.

Obvezna oddaja žetve v Turčiji. V Turčiji je bila uvedena dolga obvezna oddaja žetve. Kdor pridela do 7000 kg žita, mora oddati četrtino; kdor do 15.000 kg, odda 30%, kdor pa pridela nad 15.000 kg, mora oddati polovico. Od stroškov je treba oddati 20%.

Desetleten načrt za dvig premogokopov pripravlja turška vlada. Premogovni rudniki se v zadnjih letih že zelo razvijajo in nakopljejo v Turčiji sedaj mesečno okrog 2000 ton rjavega premoga.

Važen rudnik fosforita je začel obratovati v Mogilevu ob Dnjestrju. Uredila ga je nemško-romunska premogokopna delniška družba.

ljudeškega slikarja, ki predstavlja skupino v narodnih nošah. Kmet z družino se zahvaljuje Križanemu za čudežno ozdravljenje očesa, ki si ga je zbral z nožem. Na podobi, ki jo je daroval romar l. 1815. cerkvi na Križni gori, beremo: »Aerznja teg s nasham obodnega ozheesa je gnada boshja.« Kakor znano, so darovali romarji tudi druge predmete, kakor berglje, ki visijo v marsikateri cerkvi, ponekod pa so imeli navado, da so prinašali tudi nenavadne predmete, kakršne vidimo v muzeju: sv. Luciji so darovali oči, sv. Antonu prašička, sv. Stefanu konjčka in podobno. V Mengšu je take predmete prodajal cerkvenik v cerkvene namene. Votivne predmete iz voska je še nedavno izdeloval ljubljanski svečar Kopač.

Med liturgičnimi oblačili bo obiskovalca cerkvene zbirke zanimali zlasti

mašni plašč, ki so ga izdelali iz ogrinjala Hasan paše.

(Padel je v bitki pri Sisku l. 1503.) V tem plašču so vse do nedavnega nosovali v ljubljanski stolnici enkrat v letu pri oltarju sv. Dizme, pozneje

R. Andrejka : O ljubljanskih vrtovih Venec nekdanjih vrtov okrog Gradu

Hiše v Gosposki ulici in sploh v vsej gosposki četrti do Brega niso imele nobenih vrtov, ker je bil ves ta okraj tja do Ljubljane tesno zazidan in so bile zlasti hiše na desni strani Gosposke ulice preblizu mestnemu obzidju, ki je potekalo ob levi strani današnje Vegove ulice. To velja posebno o Auerspergovih vrtovih, ki so jih nekateri iskali, seveda zaman, ob zapadni strani bivšega Auerspergovega Knežjega dvorca, tam, kjer stoji danes palača univerzitetne knjižnice. Auerspergovim vrtovi so bili, kakor smo že uvodoma omenili, tam, kjer se danes nahaja vrt uršulinskega samostana.

Oni del gosposke četrti, ki je mejil na južno mestno obzidje ob poznejšem Zoisovem grabnu, torej hiše na desni strani Križevniške ulice, gledano proti Ljubljani, so imele 3-4 m široke predvrte, ki so segali prav do obzidja, ali bili so tako majhni, da niso skoraj omembe vredni, da ni bilo njihove posebne lepe in slikovitosti, ki se je prav v naših dneh pokazala. Mislimo tu na prelep predvrt, ki se danes razteza na obeh straneh prejšnjega Simon Pesnikove, potem Zupančeve hiše skoraj nad celo dolžino Zoisove ceste ter na zelo mikavno način oblikuje pogled na stare gosposke hiše za njim. Morda se bo le kdo našel med našimi slikarji in slikaricami, ki bi posamezne oddelke tega lepega prospekta ovekovečili na platnu. Sosed tem predvrtom je v neposredni bližini Zoisove piramide mičen vrtič pred nekdanjo Zoisovo, potem Kozinovo palačo, ki ga je pokojni industrialec Peter Kozina, mož nenavadnega prirodnega okusa, preuredil tako lepo, kakor bi ga bil navdahnul sam Zoisov duh.

Zasebni vrtovi, ki se širijo desno od Zoisove ceste na jug po Krakovem, so prav za prav le zelenjadne njive in ne spadajo v okvir tega opisa. Izjemo tvori vrt poleg Jakopičeve hiše na Mirju, ki leži zvišen nad Emonsko cesto na višini nekdanjega rimskega obzidja Emona. Ostali, pravi vrtovi na Mirju, so vsi iz novejših dobe, ki jo tu ne obravnavamo.

Oglejmo si zdaj stare zasebne vrtove Sentjakobskega okraja. Izmed njih je omembe vreden nekdanji Virantov vrt na vogalu Trubarjeve in Zvezdarske ulice, ki je bil lani zaradi razširjenja Prul (Grudnovega nabrežja) precej zožen. Bilo bi najbolje, da se napravi iz tega vrta javno dostopen park z igrišči za mladino.

Tudi o Sentjakobskem okraju velja, da je bil zelo tesno pozidan, kakor sploh celo staro mesto znotraj obzidja. Zato najdemo večje vrtove tudi tukaj šele okraj nekdanjih pisarnih vrat, na Karlovski cesti, tako n. pr. lepe vrtove, speljane v terasah okoli nekdanjega Samarsove vile, in niže doli na desni strani ceste obširen vrt nekdanjega Koslerjeve vile.

Za mnogimi hišami na Starem trgu in na levi strani Florijanske ulice se vzdigujejo po grajskem pobočju mični vrtički, povsem skriti in nepoučenim nepoznani, vendar je z njih krasen pogled proti jugozapadu (prim. vrtič za Zalaznikovo hišo). Slične vrtove imajo tudi hiše na desni strani Ulice na Grad in nekatere hiše v Rebrju.

Za hišami na Mestnem trgu in takih vrtov, ker je tam grajsko pobočje prestrmo in hišni prostor do zadnjega izrabljen, pač pa najdemo lične vrtove za korarskimi hišami Pred škofijo. V nekaterih teh vrtov se skrbno goje cvetlice in lične utice vabijo na premišljevanja, pa tudi na prijetne pomenke. Tuji so že večkrat opo-

pa ga je megr. Steeka odstopil Narodnemu muzeju. Poleg vazenja, med katerimi je več zelo starih in zanimivih zaradi okrasnih motivov in načina izdelovanja, vidimo tudi nekaj usnatih izdelkov: mašni plašč, blazine, antependije za oltarne menze in podobno.

Važno vlogo igra v cerkvah še dandanes skrb za lepo razsvetlavo, ki zahteva posebno opremo. Tako vidimo vrsto svečnikov raznih slogov, dalje svetilke za večno luč in priprave za slavnostno razsvetlavo. Svetilke vse na hodniku s stropa, nekaj pa jih je tudi v omaricah. O dveh lepih svetilkah za večno luč sodijo, da gre za izdelek nekdanjih pohorskih steklarn. V tej zbirki ne manjka seveda tudi predmetov, ki so jih nosili naši predniki v procesijah. Poleg svečnikov vidimo tudi procesijske križe, pa lepa banderna sonca, med katerimi je eno tudi leseno. V kotu je lesena stojnica, ki je stala najbrž nekoč v romarski cerkvi in služila za obdarovanje sveč. Nazadnje naj omenim še starinske orgle, ki zaključujejo del muzeja, ki je posvečen cerkveni umetnosti. O zbirki moramo reči, da je zelo obsejna in pregledno urejena. Prijatelj umetnosti bo našel obilo gradiva za proučevanje raznih umetnostnih slogov, manj izobražene obiskovalca pa bodo zadovoljile zlasti spoudniške znamenitosti, katerih tudi ni malo.

zarjali na to mikavno posebnost stare Ljubljane. Slikarji, na plan!

Pravi veliki vrtovi, kakršni so bili nekoč na zapadni meji našega mesta, se pojavljajo spet na njenem vzhodu, predvsem na Poljanah, torej izven starega mestnega obzidja.

Po celi desni strani Poljanske ceste od današnjega Krekovega do Ambroževega trga in še malo naprej so se vrtile v začetku prejšnjega stoletja enonadstropne hiše in pristave bogatih ljubljanskih meščanov. Njih posebnost so bili ogromni vrtovi, ki so segali prav do Streliške ulice, torej do podnožja Gradu.

Ze prva hiša, nekoč last Venceslava pl. Hubenfelda, potem Martina Grošlja, slednjici (od 1838) Kranjske hranilnice, je imela precej velik vrt, ki ga je Kranjska hranilnica pozneje zazidala, ko je staro poslopje podaljšala in razširila. Sedaj je (od 1897) na tem mestu poslopje državne finančne uprave.

Obširni in lepi so še danes neokrnjeni vrtovi nekdanjega Alojzijevega (Collegium Aloysianum), ki ga je sezidal okoli 1847 ljubljanski knezoškof Anton Alojzij Wolf na mestu predmestnih hiš, katerih lastniki so bili od l. 1805. Venceslav plem. Gandini, od 1840 pa profesor medicine dr. Ivan Zhuber. Z njimi tekmujejo sosedni vrtovi bivše Fran Hrenove hiše št. 6, ki je nedavno prešla v last os. cistercijanov iz Sušice. Poleg so vrtovi Teodor Kornove hiše št. 8 in Anton Hozhevarjeve hiše št. 10. Vrsto teh vrtov končujejo obširni Tornogovi vrtovi, ki se raztezajo od vogla Poljanske ceste po celi dolžini Strossmayerjeve ulice. To poslopje je bilo pred 100 leti last premožnega trgovca Jurija Muleja, od katerega je prešlo preko Ivane Kaučič roj. Svetice na stotnika pl. Tornogo.

Tam, kjer stoji danes II. državna gimnazija in še preko Ciril Metodove ulice so bili nekoč obširni vrtovi Sentflorjanskega pivovarja »pri Deteljici«
Ivana Feichterja, v katerih prednjem delu ob Poljanski cesti se je pred več kot 100 leti točilo Feichterjevo pivro. Bil je to torej, daleč pred Koslerjevim vrtom v Šiški, prvi pivovarniški restavracijski vrt v Ljubljani. V njem so se prirejale večkrat tudi vrtno veselice. Ti vrtovi so bili v 18. stoletju v lasti grofov Blagajev, ki so jih gojili s posebno skrbjo in izoblikovali v francoskem slogu z alejami, obdanimi od pristržnih tis, z ribnjaki, vodometi, oranžerijo itd. Obširno poslopje je prešlo okoli 1870 iz rok Feichterjevih dedičev v last zdravnika dr. Adolfa Eišla, prav za prav njegove žene Hedvige, hčerke bogatega žitnega trgovca Jožefa Seuniga. Njih hčerka Hermína, poročena z okrajnim glavarjem Gustavom Delcottom, je l. 1903 hišo št. 14 z večjim delom vrtov prodala avstrijskemu erarju za zidavo II. državne gimnazije; zadnji, še vedno precejšen del vrtov pa obdržala zase, da si je na novi Ciril Metodovi ulici ob voglu Strossmayerjeve ulice zgradila novo vilo; na vrtu te vile se nahaja sloviti vodnjak, ki je bil nekoč na Starem trgu.

Tam, kjer je danes na voglu Zrinjskega ceste Josefina, so bile pred 100 in več leti pristave z obsežnimi vrtovi. Njih lastnik je bil bogati in vplivni trgovec Lenart Vagon. Njegov dedič so jih okoli 1860 prodali za zidanje ljubljanske otroške bolnišnice, ki se je pa pozneje preselila v novo pripravnije poslopje ob Streliški ulici. Del nekdanjih vrtov je še ohranjen.

pohote. Petra je s svojo veliko žrtvijo rešila Zorana njegovi materi Angeli in Jasno njenemu očetu A. Dragošu, njene katastrofe pa ni mogel nihče preprečiti. In tako jo na koncu gledamo grozotno osamljeno v vsej njeni tragični lepoti.

To tragično lepo podobo srte Petre Jan-Rubini je doživeto in sugestivno podala naša rojakinja Vika Podgorska, ki jo poznamo že kot Gigo Baričevno, Fedro, Iligenijo in Hasanaginico. Njena Petra je bila čisto izvirna in do podrobnosti preudarjena ter izdelana psihološka slika; najmočnejše pa je delovala njena zadržana igra v 1. dejanju. Demonski značaj Karla Kalde, ki je živo nasprotje plemenite in vdano trpeče Petre, je izvrstno izrazil Mato Grkovič. Čim večkrat človek gleda in premišljuje Grkovičev vlog, tem bolj mu ostane v spominu Kaldova temna in potuhnjena narava in njegov mefistovski smeh. Vando je dobro podala mlada Marija Borska, le da njena igra tu in tam spominja na igro V. Podgorske. Dragošev hčerko Jasno, prebujajočo se mladenko, ki ljubi svojega očeta in obožuje njegovo umetnost, je z mladostnim čarom upodobila nadarjena Jelka Sokčević. Odgovorno in koščljivo vlogo zdravnika dr. Boraka je solidno odigral naš rojak Hinko Nučič, ki je delo tudi zrežiral. Nučič se je v dramo poglubil in vložil vanjo mnogo truda ter tako pripomogel k uspehu. Morda bi bilo bolje, če bi se ertala iz igre Zoranova mati Angela (Anđelka). Pisateljica je seveda hotela s to vlogo poudariti novo stran materinstva, kar pa se s takšno stransko vlogo in v enem samem prizoru ne da izraziti. Anđelkin problem bi se dal izčrpnje obdelati edino s samostojno dramo. M. Careva je storila vse kar se je iz te vloge dalo narediti, njen sin Zoran pa je bil nekoliko nesiguren na odru. Druge manjše vloge (Bogumila Vilhar!) so skladno dopolnjevale celoto.

Zagrebaško občinstvo je Petro toplo pozdravilo, medtem ko jo je dneviška kritika sprejela nekam hladno, ni pa svojih negativnih trditvev z razlago in dokazi dovolj podprla. Zlasti Vl. Ko-

Morala brez vere

Vsa ona množica filozofskih sistemov, ki je bohotno poglala predvsem v zadnjih treh stoletjih, ima to značilnost, da krčevito išče normalnih dejanj neke izven Boga in vere. Prav za prav je to najgloblji razlog nastanka vseh novejših filozofskih sistemov, od racionalističnega deizma pa do najnovejših oblik sociologizma: najti neko moralo, ki bo popolnoma neodvisna od vsake religije. Neko moralo mora namreč vsakdo priznati, celo komunizem, čeprav sam trdi v Leninovem smislu, da je morala le domislja duhovnikov in kapitalistov; socialno sožitje je namreč brez nekih glavnih in najnujnejših moralnih osnov popolnoma nemogoče. Zato so se tako hudi materialisti prisiljeni, da si iščejo osnove za neke moralne obveznosti, ki bodo omogočile sožitje v družbi in, kar je največji razlog, zaščitila avtoriteto, ki bdi nad družbo.

V času pred velikimi odpadi od krščanstva ni bilo posebnih sporov, da norma moralnosti ne bi izhajala od Boga in da torej ne bi bila bistveno povezana z vero. Lustrstvo je nato skušalo uveljaviti evangelijsko moralo brez dogem; morala mu je torej še vedno slonela na veri, a to vero si je zdaj razlagalo subjektivno, ni več priznavalo nespremenljivih, trdnih resnic. Ker pa je morala le izraz teh nespremenljivih, večnostnih resnic, se je prav zato trdnost moralnega sistema zamajala in začela rušiti.

Naslednja filozofska gibanja, ki so začela bujno poganjati iz lutrovske miselnosti, so že odtrgala izvor moralnosti od Boga in začela ustvarjati razne sisteme, ki naj bi na ta ali oni način razložili potrebo moralnih dejanj. Tako je deistični racionalizem v 18. stoletju povzdigoval čisti razum nad vse in skušal z njim opravičiti moralne obveznosti. Razodetje se mu je zato zdelo ne potrebno. Da bi to svoje dokazovanje podprl, se je rad skliceval na življenje najbolj primitivnih narodov, ki da je brez kake religije in brez razodetja na visoki moralni stopnji. (Sodobna kulturno historična sola je v etnologiji dognala prav nasprotno: najbolj primitivni narodi so najbližje ideji o bivanju božjega Bitja in s tem tudi najbližje moralnim normam.) Za racionalizem je poskusala srečo še dolga vrsta sistemov, kakor sensualizem, ki išče osnovo moralnosti v praktični koristi, Kantov kritizem, ki zajemlje moralne obveznosti iz imperativov vesti, Comteov pozitivizem, ki naredi križ čez vso metafiziko in postavlja moralo le na znanost, potem vrsta evolucionističnih sistemov, od katerih se je najbolj razpasel sociologizem, iznajdba francoskih in nemških sociologov, ki tudi najbolj prija sodobnemu človeku, izpričenemu po tolikih zmotnih nazorih. Sociologizem pravi namreč, da je vsaka ideja o moralnosti in tudi o verstvi le proizvod družbe in družabnih razmer. Družba se spreminja, zato se spreminja tudi morala. Najglasnejši zagovornik tega naziranja je francoski sociolog Lévy-Bruhl. Podobno naziranje je prevzel tudi marksizem, ki sta mu verstvi in morala prav tako le nastajbi vsakokratnih ekonomskih razmer.

Pod vplivom vseh teh idej o morali izven vere je nastala neka splošna miselnost, ki jo najbolj zadenemo z besedo »laična morala«. Najprej se misli, da je morala res nekaj ločnega od vere, nekaj neodvisnega od božjega razodetja. Nato, v naslednji stopnji razvoja, se um oklene tega ali onega sistema, ki to laično moralo podaja pod namišljeno znanstveno obliko. S tem pa človek že naredi usoden korak in od morale odpade. Ni treba namreč veliko dokazovati popolno zgrogenost takih laičnih moralnih sistemov, ki niso nič drugega, kakor pretveza in opravičilo za odpad od prave morale. Laična morala zida na pesku, saj moralne obveznosti nikakor ne more sankcionirati. S čim bi jo pa naj? Tudi če bi hotela poudarjati resnično moralo, bi je dosegli ne mogla, saj je ne more s ničemer utemeljiti, še manj pa sankcionirati. A tega ni nič noče: praksa je pokazala, da so vsi taki laični sistemi le pretveza za najrazličnejše pravne zablode in zlorabe. Le religija more nuditi moralno obveznost in jo sankcionirati, ko uči, da Bog dobro plačuje, kaznuje pa hudo.

Iz laične morale pa izvira cela vrsta zablod, ki jih danes že kar običajno poimenujemo na kulturnem področju z imenom »kulturni boljšeizem«, splošno pa »boljševiška morala«: poimenovanje, ki je zelo točno, kajti laična morala vodi logično do boljšeizma in jo torej mirno lahko nazivamo boljšeizem. Boljševizem ni namreč kakšen poseben greh ali posebna zabloda, temveč ga moramo smatrati kot nek zaključek, nek cilj, nasproti kateremu so navadna zla dejanja laične morale, kakor je nasprotno in krščanski morali ljubezen neka splošna krepost, ki se ne meri kot sredstvo, temveč kot cilj in zaključek, ki naravnava vse druge kreposti k Bogu. Upravičeno moremo torej trditi, da vodi morala brez vere logično v boljšeizem.

vačič jo je v »Novi Hrvatske«
(25. maja) oenil kot čisto začetniško delo. Kovačič je pred kratkim z rezervo govoril celo o O'Neillovi »Ani Christie-jevici«, katero igrajo v izvrstni Rabadanovi režiji, toda pravičnost do Petelinove in do gledališke uprave, ki je delo sprejela, bi zahtevala, da kritiki predvsem svoje odklonilne trditve dokaže z analizo značajev, dejanja itd. — Petelinova je v »Petric«
pokazala lepe kvalitete, katerih zagrebška kritika ni opazila: solidno obvladanje gledališča, plastična karakterizacija glavnih oseb in opipljen dialog, ki je na mnogih mestih močno lično pobarvan. S časom se bo gotovo poglabila še v splošno estetska vprašanja in dala še zreljša in popolnejša dela.

Mladinska igra »Zaromilc«
je slovenskemu občinstvu že znana, ker jo je pred leti uprizorila »Atenac«
v ljubljanski Operi. V Zagrebu jo je avtorica sama postavila na oder s člani otroškega gledališča Hrvatske delavske zveze. Dejanje se godi na domu deda Dobronada, v kraljestvu palčkov (gozd), v kraljestvu Burje (kamenita obala) in v kraljestvu vil (gozd). Zgodba govori o dečku Zaromilu, ki se žrtvuje, da bi rešil dom in zemljo, hkrati pa s svojo poštenostjo, s pogumom in plemenitostjo užene hudobno Burjo, pohlepnega Činčigaja, kralja palčkov, ter slednjič kot Človek zavlada vsej Prirodi. Upoštevanje, da so na odru nastopili otroci in dilentanti in da so uspešno rešili svoje vloge, dobri so bili zlasti zbori vil in palčkov. Glasbeno spremljavo je zložil Zvonimir Bradič. Zaromilova pesem v 1. dejanju pa je odlično predolga in otroške gledalce dolgočasila. Pisateljica je znala svojo vzgojno misel neprisiljeno podati, občinstvu pa je posebej ugajal navihani kozliček s svojim refrenom: »To je dobro — to je slabo!«

»Petra«
je doslej doživela že sedem predstav, gledališče pa vselej tako obiskano, da bo drama prav gotovo ostala na sporedu Zagrebskega Velikega gledališča, kar po svoji vrednosti tudi zasluži. Joža Gregorič.

KULTURNI OBZORNIK

Dve igri Slovenke Ruže Petelinove v Zagrebu

V sredo 19. maja je bila v zagrebškem Velikem gledališču premiera trojejanke »Petra«, v nedeljo 23. maja pa je bila v Malem gledališču uprizorjena pravljica zgodba »Zaromilc«. Obe je napisala R. L. Petelinova. Preden spregovorim o igrah samih in o njuni odskri upodobitvi, naj bralcem na kratko predstavim pisateljico, ki jo je življenje pred nekaj leti zaneslo na Hrvaško, kjer še sedaj živi in dela.

Petelinova se je rodila v sončnem Triestu, kjer je preživela prvo mladost. V Ljubljani je končala učiteljske in kot učiteljica službovala v Žužemberku, v Radečah pri Zidanem mostu in v St. Juriju ob juž. žel. Od tod je s študijsko polpro, katero ji je malo pred svojo smrtjo naklonil dr. A. Korošec, prišla l. 1930. v Zagreb študirat dramaturgijo k dr. Branku Gavelli. L. 1941. do 1942. je postala gledališka tajnica v Banji Luki, kjer živijo tudi njeni starši. Lani se je vrnila v Zagreb, kjer so se za njo zavzeli zlasti ravnatelj Drame prof. Marko Soljančič, ravnatelj Opere skladatelj Jakov Gotovac (Petelinova je za ljubljansko opero lepo poslovenila libreto Gotovčeve opere »Ero z onega sveta«), in režiser in igravec Hinko Nučič. Sedaj je Petelinova pri Hrvatskem avtorskem društvu referent za gledališče.

Z zgodatjo se je R. Petelinova začela baviti zelo zgodaj in gledališče je njena največja ljubezen. Sama mi je povedala, da ji je bilo komaj dvajset let, ko je dramaturizirala Gregorčičevo »Jeftejevo prislogo«, katero je s svojimi tovarišicami tudi uprizorila; sebi je seveda pridržala vlogo Jefteja! Pozneje je pisala pesmi in sodelovala pri raznih dijaških in družinskih listih (čr-

tice). Ves čas se je kajpada marljivo bavila z dramatikom in zagrebška »Hrvatska pozornica«
(št. 32) našteva kot plod njenega dela od l. 1926. do 1942.: 5 dram, 7 opernih libretov, 2 mladinski igri in 1 komedijo. Razen tega je za ljubljansko gledališče prevedla 5 opernih libretov. L. 1939. je v Zagrebu dobila nagrado za dramo »Tomislav«, katero so lani igrali v Banji Luki (zrežiral naš rojak Ferdo Delak). Tam so uprizorili tudi »Zaromilac«. S »Petric«, ki je hkrati edino izvirno domače delo zagrebške Drame v tej sezoni, je Petelinova stopila na oder hrvatskega prestolnega gledališča, kar že samo po sebi pomeni navdse lep uspeh.

Zgodba »Petrec«
je močno literarno izkonstruirana in tako zapletena, da jo je na kratko težko podati. Čutili je vplive Ibsena in Begovića, na prvi pogled pa se vidi, da je delo napisala ženska, ker daje prelepo in navdse globoko podobo ženske duše, zlasti njene materinske ljubezni in erotičnega doživljanja žene. Dejanje se godi v Zagrebu spomladi 1942, zapleta in razpleta pa ga Karlo Kalda, po poklicu slikopisni (filmski) igralec, po značaju pa mednarodni pustolovec in nasilen strastnež. Kalda je povzročitelj tragedije, ker je nasilno pogazil mladostne sanje in deklitstvo 17letne Petre. Ko se Kalda po dvajsetih letih vrne iz velikega sveta, hoče iz svojega zločina izvajati celo neke pravice moža in očeta. Petra, ki ima na Kaldo samo boleč in grenak spomin, mu pove, da se je njegov sin pred 20 leti rodil mrtev, Zoran, o katerem misli Kalda, da je njun sin, pa je le njen posinovljenec. Tako je brez podlage vsako Kaldovo pričevanje, da si Petro zopet osvoji, v njem namreč še ni zamrla pozejenost po Petri, katero pa njegova brutalnost neizprosno odbija. Ko Kalda v svoji sadiščni strasti uniči še dragocene umetške slike, ki so delo Adrijana Dragoša, kateri je bil Petrinu tiho hrepenenje po lepoti in sreči, in ko ugonobi tudi svojo nečakinjo Vando, padle slednjič sam kot žrtev svojega spletkarjenja in

Drobne novice

Koledar

Četrtek, 8. malega srpana: Elizabeta Portugal, kraljica in vdova, Hadrijan III., papež.
Petek, 9. malega srpana: Kraljica miru; Gorkumski, mučenec; Veronika, devica in opatica.

Zgodovinski paberki

8. malega srpana

1. 1521., so Turki zavzeli Kupinovo, prestolnico srbskih despotov na južnem Ogrskem;

1. 1709., je Peter Veliki uničil švedsko vojsko pri Poltavi v Ukrajini. Švedska, ki ji je kralj Gustav Adolf v tridesetletni vojni (1618-1648) priboril prvo mesto med državami v Severni in Vzhodni Evropi, je kljub raznim preobratom ohranila svojo moč do začetka 18. stoletja. Ko je zavladal petnajstletni Karel XII. (1697-1718) so švedski sosedje Danska, Sasko-Poljska in Rusija hoteli izrabiti priliko in iztrgati Švedom oblast nad Baltikom, sklenile so zvezo in napadle Švedsko. Karel pa ni izgubil poguma, temveč se je namah prelevil iz dečka v junaka in vojskovodjo. Napadel je Kodani in prisilil Dance, da so sklenili mir in izstopili iz zveze. Nato je hitel na pomoč trdnjavi Narvi, ki jo je oblegal car Peter in sijajno premagal Ruse. Od teh uspehov prevzel je Karel postal svojeglav, namesto da bi sklenil s preplašenim Avgustom II., poljsko-saskim vladarjem mir in se bojeval dalje z nevarnejšimi Rusi, je preganjal premagane poljskega kralja in ga prisilil, da se je odpovedal kroni. V tem času pa je ruski car preuredil svojo vojsko, osvojil večji del švedskih baltičkih pokrajin in zgradil na osvojenem ozemlju novo prestolnico Petrograd (1709). Ko se je Karel XII. obrnil proti Moskvi, je prodiral samo do Smolenska, nato pa je zaradi prevelikega odpora Rusov krenil na jug v Ukrajino. Toda kozaki so zapustili hetmana Masefo, ki se je zvezal s Švedi in ostali zvesti carju. Kljub temu je švedski kralj začel oblegati trdnjavo Poltavo, toda v tem se je Peter dobro pripravil in hitel obleganecem na pomoč. V krvavi bitki je car Švede popolnoma porazil in večji del njihove vojske zajel. Premočan in obupen Švedski v Severni in Vzhodni Evropi je bil ene umetna, zato jo je uničil že ta edini poraz. Vzdrževala jo je izvrstna armada, a ko je to Karel s svojo trmoglavostjo uničil, je propadla moč Švedske, njeno mesto je prevzela Rusija, ki se je po uspehih v »severni vojni« uvrstila med evropske velesile;

1. 1896., je umrl v Budimpešti slovenski politik Karel Klun, rojen 1841. l. v Prigorici pri Ribnici. Po dovršeni gimnaziji in bogoslovju v Ljubljani, je služboval v Gorjah na Gorenjskem in v Ljubljani, kjer je postal kanonik in škofjski konzistorijalni svetnik. Bil je ponovno izvoljen za deželnega in državnega poslanca, nastopal doma proti Mladoslavencem, na Dunaju pa zagovarjal slovo med narodi habsburške monarhije in se odločno boril proti liberalnim idejam. Sodeloval je pri ustanovitvi »Sovenca« in bil njegov prvi urednik. Klun je začel voditi načelno katoliško politiko in pripravil pot I. katoliškemu shodu v Ljubljani leta 1892., ki je dokončno ločil duhove.

Novi grobovi

† V Ljubljani je umrl akademik-tehnik g. Mavricij Pavlovič. Pogreb bo v petek, 9. julija, ob 5 popoldne iz kapele sv. Jožefa na Zalah na pokopališču k Sv. Križu.

Naj mu sveti večna luč! Zalujočim naše iskreno sožalje!

Osebnosti

Nov zdravnik. Na medicinski fakulteti zagrebškega vseučilišča je bil promoviran za doktor medicine gospod Janez Vrtinik iz Ljubljane. Mlademu doktorju iskreno čestitamo!

Cerkveni vestnik

Duhovne vaje za učitelje in uradnice (običajne vsako leto) bodo letos od 14. do 18. julija. Prosimo, prijavite se takoj na: Predstojništvo Lichturnovega zavoda v Ljubljani, kjer dobite ostala pojasnila.

— Sprejemni izpit na III. moški realni gimnaziji v Ljubljani bo v ponedeljek, 26. julija in torek, 27. julija ob 8 zjutraj. Učenci naj se zberijo v prtilni avli in prineso s seboj vse pisarske potrebščine razen papirja, ki ga bodo dobili v šoli. — Ravnatelj.

— Nizek barometer, visoka temperatura. Od začetka maja do julija še ni bilo zaznamovano tako nizko stanje barometra kakor v sredo zjutraj. Bilo je 752,7 mm. Nasprotno je jutranja temperatura primerno visoka, tako je bil v sredo zaznamovan jutranji temperaturni minimum +17,8° C. V torek temperaturni maksimum +27,7° C. Ponoči ob 23.15 je deževalo. Padlo je vsega 0,1 mm dežja. V sredo zjutraj je bilo že zgodaj zelo oblačno. Gosti in kopičasti oblaki so se podili od zapada od Vrhovnice proti vzhodu in nad Ljubljano se je okoli 9 viliha huda ploha. Že poprej je bil kratek naliv. Toda po 9 je nastala ploha, spremljana z močnimi vetrovi, ki so po ulicah celo dežnike obračali.

— Najlepši spomin — fotografska povečava, tudi po vsaki stari sliki Foto Bem, Ljubljana, Wolfova 6.

— Smrti padec v gorah. Trije mladi Dunjčani in sicer 17-letni trgovec vajenec Fric Gösinger in brata Karel in Henrik Paul so hoteli v soboto, 3. julija splezati na zelo težko dostopen vrh Planspietze. Pri tem je Fric Gösinger padel in se

Iz dela in življenja - od tu in tam

Iz Gorizije

Tombola. Kakor vsako leto smo tudi letos za preznik sv. Petra in Pavla igrali na Travniku tombolo, katere čisti izkupiček je namenjen za mestne sirote. Zbralo se je več tisoč oseb. Zmagovalci so bili štirje, kajti pri obeh dobitkih (činkvina in tombola) sta zadela po dva. Činkvina je bila 1000 lir, tombola 2000 lir.

Dva mladenčca utonila. V petek, 25. junija pozno popoldne je še mnogo mladih ljudi iskalo hladila in razvedrila v nevarnih valovih »hčerke planine«, ki skoraj vsako leto zahteva po več žrtev. Skupina navdušenih plavalcev se je kopala nad velikim mostom v bližini znanega »stebra« pod starodavnim »olimpom«. V tej skupini sta bila tudi dva 19-letna dijaka Alfred Bellino in Emil DeTroia. Oba sta bila izvežbana plavalca in sta se korajžno spuščala daleč v valove. Bila sta ravno v bližini »stebra«, ko je mada de Troia prišla slabost in je zaklical na pomoč. Ko se mu je tovariš hitro približal, se ga je prestrašeni obupanec oklenil in še njega potegnil s seboj v globino. Strašna nesreča se je odigrala v hipu in nihče ni mogel prirediti na pomoč.

Z Gorenjskega

Državna referentinja dr. Rüdigerjeva na Gorenjskem. Te dni se je s svojega potovanja po Koroskem pripeljala na Gorenjsko državna referentinja dr. Rüdigerjeva. V Kranju sta jo sprejela in pozdravila okrožni vodja Kuss in deželni svetnik Michels. Na ženskem učiteljskem v Kranju se je prepričala o znanju treh najboljših otroških in dekliških skupin Gorenjske in je razmotirala z njimi evetovno naznana vprašanja. Nato se je referentinja podala na županijski urad, kjer se je vpisala v zlato knjigo Kranja. V uradu deželnega svetnika so Rüdigerjevi poročale voditeljice o svojem delovanju in o težkočah, ki jih prinaša vojna. Nato so ji izročile lepo leseno kaseto, ena izmed dekliških voditeljic se ji je pa zahvalila za obisk na Gorenjskem. Dr. Rüdigerjeva je nato nadaljevala svojo vožnjo na Stajersko.

Sportni dan v Kamniku. Nedavno so priredili v Kamniku športni dan, katerega so se udeležili tudi okrožni vodja, deželni svetnik in zastopniki stranke, države, policije in šole. Spored je bil zelo bogat in pester. Popoldne je bila nogometna tekma Kamnik-Domžale in je kamniško moštvo odneslo zmago s 5:1 in si s tem zavarovalo naslov okrožnega prvaka.

St. Vid nad Ljubljano. Okrožni vodja Pilz je obiskal s skupinskim vodjem Huberjem narodno-politični vzgojni zavod v St. Vidu nad Ljubljano. Oba sta gojencem govorila o avstrijskem bojnem

ubil. Oba spremljevalca sta dajala znake za pomoč, ki pa niso bili opaženi in tudi njihovi klicev na pomoč ni nihče slišal. Končno se jima je posrečil sestop z gore v Gstatteboden, odkoder sta obvestila orožniško postajo v Admontu. Reševalci so v nedeljo zjutraj odšli na kraj nesreče in spravili z veliko težavo truplo ponesrečenega Gösingerja v dolino.

— Usnjene hlače samo za domačine. Namesto navadnih hlač nosijo prebivalci alpskih in obdavnih pokrajin, južne Bavorske in Sudetov usnjene hlače. Da bi preprečili nakup usnjenih hlač od strani mestnega prebivalstva, s čimer bi jih odtegnili podeželskemu prebivalstvu, so bili poljedelskogospodarski uradi na Dunaju, v Monakovem in v Reichenbergu pooblašteni uvesti nakaznice za nakup usnjenih hlač. Pri nakupu odrežejo 21 točk pri odraslih in 14 točk pri mladini.

— 14 delavskih tovarišev starih 920 let. Totalna vojna je mobilizirala v Nemčiji vse delavske rezerve. Stari in najstarejši moški se prostovoljno oglašajo na delo, da tudi s svoje strani pripomorejo do končne zmage. Niso redki slučajni, da sedemdesetletniki in celo osemdesetletniki še danes pridno delajo. V neki delavnici v Lüdenschheimu je 14 delavcev, čijih skupna starost znaša 920 let. Izmed teh je najmlajši delavec star 18 let, najstarejši pa 81 let. Povprečna starost teh delavcev znaša 66 let. Značilno je da dejstvo, da ta oddelek naredi za 30% več kakor leta 1938.

— Pozno sicer, pa gotovo. V nekem malem švedskem kraju so imeli pred kratkim izredno družinsko slovesnost. Daleč od okrog znana dvojica je praznovala zlati jubilej. Na stotine znancev je prišlo čestitat in prineslo male darove. Župan pa je imel govor, kakršnega kraj že dolgo časa ni slišal. Mož je bil star 80 let, žena pa 77 let. Do tu na stvari ni nič nenavadnega. In vendar je bil ta praznik dogodek. Dvojica namreč ni praznovala zlate poroke, ampak 50-letni jubilej zaroke. Oba sta bila še vedno zaročena. Pol stoletja se nista mogla odločiti, da bi si podala roko za celo življenje. Kaj je bilo vzrok? Normalno misleči človek ga gotovo ne bo našel. Nekateri vaski prebivalci so bili mnenja, da ženin in neveta nista drug drugemu zaupala, drugi pa pravijo, da je mati nevete prepovedala vzeti tega moža in da je neveta držala tozadevno obljubo, ki jo je dala svoji materi. Naj bo že kakor hoče. Ob 50-letni zaroki sta se oba premislila. Ko so bile svečanosti »zlate zaroke« končane, sta se ženin in neveta vsedla v kočijo in se peljala v cerkev, kjer ju je duhovnik poročil.

čas. Opisala sta težak boj narodnosocialistične nemške delavske stranke in posebno poudarjala fanatično vero v voditelja Hitlerja.

Koncert v Kranju. Preteklo nedeljo zvečer je bil v strankinem domu v Kranju pevski in glasbeni večer. Nastopili so priznani umetniki z Dunaja, Monakovega in Grada. Večer je vsestransko dobro uspel in so številni poslušalci nagradili nastopajoče z burnim aplavzom.

S Spodnjega Stajerskega

Zaključni nastop gojencev glasbene šole v Mariboru je bil pretekli torek, 8. julija zvečer v glasbeni dvorani Stajerske domovinske zveze. Nastopili so posamezno ali v skupinah učenci iz razredov naslednjih učiteljev: Fanika Bodnar, Jurij Dolinšek, Ljudmila Družović, Katarina Ehrhardt, Helma Grögl, Marija Kafov, Viljem Klampfer, dr. Roman Klasine, Artur Muhl, Marieta Pelikan, Sigfrid Reiser, Ivan Skalar, Ivana Srebre in Emilija Stante.

Zalec za Rdeči križ. Pri zadnji cestni nabirki za nemški Rdeči križ je nabrala krajevna skupina Zalec 3107 mark.

Mlatilnica jo je zagrabil. Komaj osemletna učenka Marjetica Šilec iz Spodnje Nove vasi se je sukala okrog mlatilnice. Nenadoma jo je mlatilnica zgrabila in ji odtrgala desno roko. Poleg tega si je zlomila tudi nogo nad kolonom.

Nesreče. Z neprevidnim ravnanjem z orožjem se je smrtno ponesrečil Albert Gröbner iz Maribora. — Desetletni učenec Stanko Muster iz mariborske okolice se je po nesreči sunil z nožem v desno oko. — S cirkularno si je ranil desno nogo mariborski mizar Antan Zamuda, star 47 let.

Iz Hrvaške

Odhod dosedanjega italijanskega poslanika v Zagrebu. Dosedanji italijanski poslanik v Zagrebu, ekse. Casertano, je dne 1. julija odpotoval iz Zagreba na novo službeno mesto v Rim. Na postaji so se od njega poslovili člani hrvaške vlade, zastopniki vojske in ustaških organizacij ter člani diplomatskega zbora.

Imenovanje novega italijanskega poslanika v Zagrebu. Za novega italijanskega poslanika v Zagrebu je imenovan dosedanj izredni poslanik in opolnomočeni minister v zunanjem ministrstvu commendatore Petrucci.

Odhod hrvaškega pravosodnega ministra iz Zagreba. Bolgarski pravosodni minister Partov, ki je v Zagrebu v imenu bolgarske vlade podpisal sporazum o podeljevanju medsebojne pravne pomoči med NDH in Bolgarijo, je dne 1. julija zapustil hrvaško prestolnico in se od-

CRONIN CRONIN CITADELA

ROMAN

PREVEDEL L. KLAKOČER

418 STRANI

IZ IDE

V ČETRTEK DNE 8. JULIJA

NAROČNIKI „NAŠE KNJIGE“

DVIGNITE GA V KNJIGARNI

ZA NENAROČNIKE JE CENA L 75=

ZALOŽBA „NAŠA KNJIGA“

LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Pred škofijo 5 — Miklošičeva cesta 5

peljal v Sofijo. Z njim so odpotovali tudi člani bolgarske pravne delegacije.

Postne znamke z dr. Paveličevim sliko. Na Antonovo je hrvaška pošta uprava pustila v promet nove hrvaške poštne znamke s sliko dr. Paveliča v ustaški uniformi. Znamke stanejo 3,50 kun in so določene za frankiranje pisem v domačem prometu.

V Zagreb je dopotoval dosedanj hrvaški poslanik v Budimpešti Ivan pl. Gaj.

Zagrebski župan Verner, ki se je s svojim spremstvom dalje časa mudil na uradnem obisku v Bratislavi, se je te dni vrnil v Zagreb.

Akademija posvečena hrvaški knjigi. V okviru dni, ki so sedaj na Hrvaškem posvečeni hrvaški knjigi je bila 27. junija v Zagrebu tudi slavna akademija, na kateri je imel predavanje zunanji minister dr. Mile Budak, najmočnejši sedanjji hrvaški pisatelj, pod naslovom »Književnost in narode«. V predavanju je orisal pomen knjige v življenju posameznega naroda.

Hrvaško-nemška trgovinska pogajanja. Od 16. junija do 1. julija je bil v Zagrebu sestanek mešanega hrvaško-nemškega gospodarskega odbora, na katerem so člani tega odbora razpravljali o vseh tekočih vprašanjih blagovnega in plačilnega prometa med NDH in Nemčijo. Hrvaško časopisje poroča, da je bil v vseh vprašanjih, tako tudi glede določevanja cen v blagovnem prometu, dosežen sporazum.

Razstavo hrvaške moderne umetnosti v Bratislavi je te dni obiskal predsednik slovaške republike dr. Tiso, katerega je ob vstopu v razstavno dvorano pozdravil hrvaški poslanik Lorković.

Iz Srbije

Izpiti na beograjskem vseučilišču. Oblasti so dovolile, da se lahko polagajo diplomski izpiti na vseučilišču v Beogradu v letnem roku. Pravtako lahko polagajo izpite na vseh fakultetah vsi tisti slušatelji, ki so zaključno z letnim semestrom šolskega leta 1940-41 imeli vpisane in pravilno potrjene vsaj štiri semetre. Na ta način bo mogoče polagati izpite tudi iz stranskih predmetov in bodo dijaki lahko nadoknadili to, kar so v času vojnih neprilik pozneje izgubili. Pravtako pa bo tudi omogočeno vsem tistim, ki bodo izpite položili, da bodo lahko uspešno sodelovali tudi pri obnovitvenem delu Srbije.

Birma v Beogradu. Zakrament sv. birme je delil letos beograjski nadškof dne 30. maja v beograjski škofiji cerkvi Kristusa Kralja. Birmanec je bilo okoli 200. Ta mesec bo birma tudi v Nišu in Kragujevcu.

Rdeči križ za prehrano ljudstva v Srbiji. Listi poročajo, da je mednarodni odbor nemškega Rdečega križa v inozemstvu pripravil za civilno prebivalstvo v Srbiji 1100 ton živil, po večini mesa, riža, fig, oliv in mila. Prva pošiljka je že prispela v Beograd. Tej bodo v kratkem sledile še ostale.

Sramotni oder za črnohorizance. Na vseh beograjskih tržnicah so v zadnjem času postavili sramotne odre, kamor bodo privezovali in postavljali tiste prekupčevalce, ki bi predrago prodajali svoje blago ali pa ga odtegovali prodaji na trgu in rajši dajali črni borzi. Prav tako kazen so izvršili sredi junija na največji beograjski tržnici, na »Jovanovi pijaci«, kjer so zasadih nekega prodalca in nekega okoliškega kmeta, ki sta poskušala skriti vrečo krompirja in vrečo greda v bližnjo klet. Oba sta bila privezana vsak po en dan na sramotnem odru. Razen tega bosta pa še kaznovana od centrale za cene.

Pričetek sezone v Soko banji. V toplice v Soko banjo so v zadnjem času pričeli prihajati številni gosti, ki si hočejo v njem utrditi in zboljšati zdravje. Med drugimi je prispel v te toplice tudi znani četniški vodja Kosta Pečanac. Uprava topli pričakuje še večjeje navala obiskovalcev, ker za bivanje v tem zdravilišču ni treba predložiti posebnega dovoljenja. Uprava zdravilišča vsem svojim bodočim gostom samo sporoča in svetuje, da prinesejo s seboj moko.

Drobna ljubljanska kronika

Mišna protiletalska zaščita

Vsi hišni posestniki v ožjem nevarnostnem okolju mesta Ljubljane so dobili pozive za gradnjo ali prireditve hišnih zaklonišč in za predložitev tozadevnih poročil in načrtov. Določeni roki so že potekli. Večina hišnih posestnikov je tudi že ugodila predpisom, ki so predvsem v njihovem interesu stanovalcev. Zamudnike pa spet opozarjamo na naslednje:

»Glavna navodila za obrambo hiše pred sovražnimi napadi je treba nabiti v veži vsake hiše na vidnem prostoru.

Zaklonišča je treba dokončno urediti in stalno vzdrževati v uporabnem stanju. Hišni gospodar ali upravitelj mora sam ali pa po za to določeni osebi skrbeti, da se zaklonišče pri vsakem letalskem alarmu takoj odpre, razsvetli ter pripravi vodo in orodje za prvo pomoč, kolikor se ni pripravljeno.

Kjer so zaklonišča že pripravljena, je treba takoj namestiti predpisane napise in naslikati predpisane pisnice (splošna navodila odstavci D).

Zaščitnemu oddelku mestnega poglavarstva v II. nadstropju kresije v Lingarjevi ulici št. 1, soba št. 43, je treba nemudoma predložiti izpolnjene obrazce B in načrte zaklonišča v treh

izvodih. Tamkaj se dobe tudi vsa podrobnejša navodila in pojasnila.

V kratkem bodo tehnični organi pričeli s kontrolnimi pregledi na licu mesta ter bo proti onim, ki predpisov niso izpolnili, postopano po zakonu.

Živilski trg pod dežnik. V sredo je bil živilski trg srednji. Bil je zaradi hude plohe pod velikimi dežniki. Zasedel je bil dobro le drugi otok za zelenjavo. Glavne solate je še vedno veliko na izbiru. Vedno več je lupih in debelih glav zvoznice zelja. Glava je po 4 lire. Napredal je bilo tudi mnogo gorizlske čebule. Ob zidu Ljudske knjižarne je bilo zelo živahno. Tam so prodajale ženske borovnice. Nekaterke ženske so prinesle na trg po več košar in kosarje borovnic, ki jih sedaj nabirajo posebno po ljudskih, dobrih letih iz sostrskih gozdovih, kjer raste najlepše borovje. Mnogo je bilo na izbiru domače pese, korenja, ohrovtu in koleraba. Se vedno prodajajo vrtnarji in drugi razne sadike, tako ohrovt in zelje in peso. Za sadike je vreme kakor nalašč.

Letalska zapadlih predmetov bo v ponedeljek, dne 12. julija t. l. ob 15 v Mestni zastaviščnici na Poljanski cesti št. 13.

Emonsko cesto so začeli valjati. Tu dni je prisiljal težak cestni valjar na Emonsko cesto in sicer na njen spodnji in daljši odcep od križišča z Askerjevo cesto proti Trnavcem. Tam je najprej s težkim železnim plugom razkopal cestni od Askerjeve do križišča z Mirjem. Zdaj že temeljito valja in kmalu bodo začeli posipati na novo z že pripravljenim gramozom, ki ga je veliko število voz nasutega pred Jelačino vodo. Prav zadnji čas je, da je prišla na vrsto urejanje tudi te ceste, ki je najvažnejša zveza vsa mesta s Trnavo, saj imamo

zaradi Gradaščice vsega skupaj le tri prehode iz mesta v Trnavo. Se hujše pa je za pešce to, da prav Emonska cesta premore le na eni strani hodnik za pešce, pa so ta ni niti tlakovani, niti asfaltni, katranizirani. Kakor čujemo, bo z ureditvijo ceste s sosednjo katranizirani tudi hodnik in to od križišča z Askerjevo pa do mostu čez Gradaščico. Vse prebivalci za to uslugi, ki se jim bo poznala zlasti v zimskem in spomladanskem času, izrekajo mestni upravi najlepšo zahvalo.

Novo cesto ob tržnicah bodo katranizirali. Za nekaj dni izpirajo masnino cestnice ob mesarskih tržnicah. Z masnino vodnim curkom čistijo zgoraj plast cestnice, vmes jim pa nagnejo plohe. Ob lepem vremenu bodo očiščeno in izprano ter pometeno cestnice katranizirali in mu tako dali takoj površinsko obdelavo kakor jo ima sedaj Pogacarjev trg.

Gledališče

Opera:

Četrtek, 8. julija: Zaprti.
Petek, 9. julija: Zaprti.
Sobota, 10. julija ob 19: »Mrtve očle. Premiera. Red Premierski.

Sprememba repertoarja. — Zaradi obolevnosti gospe Vidaličeve in Druge Cudine je onemogočena izvedba »Prodane neveste«, napovedane za danes za red Četrtek. Operno gledališče ostane danes zaprti.

Abonente reda Premierskega opozarjamo, da bodo imeli zaradi bližnjega sklepa dramske in operne sezone v tekočem tednu dva premiera zapored in sicer kakor že zgoraj omenjeno v petek v Drami »Nevesta s krono« (začetek ob 19) in v soboto v Operi »Mrtve očle«.

Eugen D'Albert: »Mrtve očle. Opera v enem dejanju s prologom. Libreto: H. H. Ewers in M. Henry. Prevodi: Niko Stritof. Libreto obravnava zgodbo o dobrem pastirju in izgubljeni avel. Dejanje se godi za časa Krista v bližini Jeruzalema na vrtu palače rimskega poslanca Aresia. Osebe: pastir — Banovec, kosec — Dolinar, pastirček — Stritarjeva, Arcezij — Primožič,

Myrtocle — Heybalova, Galba — Anžlovar, Arsinova — Poljanarjeva, Marija Magdalena — Golobova, Klesphar — M. Sanein, Rebeka — Poličeva, Rut — Karlovec, Ester — Ramsakova, Sara — Sturmovna, hroma — Skarjancova, Zidje — Rus, Jelnikar, Hunar, Grezovin, Perko, Dirigent: Samo Hubad, režija in sceno: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, načrti za kostume: J. Vilfanova.

Drama:

Četrtek, 8. julija: Zaprti (generalka)
Petek, 9. julija ob 19: »Nevesta s krono«. Premiera. Red Premierski.
Sobota, 10. julija ob 19: »V Ljubljano jo dajmo! Zadržnikat v sezoni. Izven. Cene od 12 lir nadol.

Nedelja, 11. julija ob 19: »Nevesta s krono. Izven.

A. Strindberg: »Nevesta s krono«. Ta drama spada med pozna Strindbergova dela. V zgodbi o sovražstvu dveh dalnarskih kmetovskih hiš se pokazuje boj dobrega z zlim, ki se bojuje v človeku in njegovo ozko povezanost z naravo in njenimi dobrimi in slabimi prirodnimi močmi, pod katerih vplivom živi človek. V glavnih vlogah: Saričeva, Danilova in Jan, Rakarjeva in Debevec. Igro je režiral in prevadel C. Debevec.

Naznanila

RADIO. Četrtek, 8. julija. 7.30 Pesmi in napeti. — 8. Napoved časa. Poročilo v italijanski — 12.30 Plošč — 12.30 Poročilo v slovensčini — 12.45 Komorna glasba — 13. Napoved časa. Poročilo v italijanski — 13.10 Poročilo Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovensčini — 13.12 Prenos za Nemčijo — 14. Poročilo v italijanski — 14.10 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Siljane, lahka glasba — 15. Poročilo v slovensčini — 17. Napoved časa. Poročilo v italijanski — 17.15 Venček pesmi — 19.30 Poročilo v slovensčini — 19.45 Politični komentar v slovensčini — 20.20 Priporočila k dogodkom — 20.45 Lirična prireditve družbe AIA: CILEA: Gloria. V

odmori: predavanje v slovensčini — 22.30 Pisana glasba — 22.45 Poročilo v italijanski.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Restleja c. 1. mr. Bahovec, Kongresni trg 12. in mr. Komotar, Vič, Tržaška c. 48.

Poizvedovanja

Izgubila sem v ponedeljek popoldne zlato zapustno uro bolj starinsko, nekoliko večjo od sedanjih modernih. Neposredno pod šte. 12 ima tiskano ime trdku Boty. Poštenega najditelja vladno prosim, da jo odda proti nagradi na naslov: Katinka Gnjazda, Čojzova 1-11, ali pa v upravi »Slovenca«.

ROMAN V SLIKAH

izide v lepi, veliki knjigi (obseg 216 strani) in bo veljal:

mehko vezana izdaja . . . 32 lir
za naročnike Slov. doma . . . 25 lir
v polplatno vezan . . . 45 lir
v celo platno vezan na naj-
boljšem papirju . . . 55 lir

Cas za prednaročbo do 5. avgusta.

Naroča se na naslov:

Uredništvo »Slovenske doma«
Ljubljana,
Ljudska tiskarna, Kopitarjeva 6,
III. nadstropje.

NAUK O LETALSKEM OZRAČJU JE V AMERIKI NOV ŠOLSKI PREDMET

Ze lani je uprava civilnega letalstva, ki stoji za njim vojno ministrstvo in prosveta, naročila profesorju Woodu s kolumbijske univerze v New Yorku, naj pripravi učne knjige in učno osebo za »zračno vzgojo« v ameriških ljudskih in srednjih šolah. Wood je zbral okoli sebe skupino sodelavcev in je spremenil kolumbijsko in nebrško univerzo v središče novega nauka. V nekaj mesecih je bilo zasnovanih 18 učnih knjig, med njimi je bila tudi 900 strani obsegoča priročna knjiga za učitelje, ki je stala 99 centov. Prve naklade te knjige po 40 tisoč izvodov so razprodali v kratkem času in več ko 10 tisoč učiteljev se je v petičnicah učilo pri Woodu in njegovih asistentih (Pred to vojno je bilo vseh učiteljev krog 900.000.)

Globalni zemljepis

Temelj novemu učnemu predmetu je postal nov zemljepis. Tege se je mnogo lače naučiti ko onega z morij, jezeli, hribi, puščavami in rekami in predvsem z mnogimi državnimi mejami. Novi zemljepis vsebuje le dve točki: letalska pristanišča in letalska oporišča. Kar je vmes — bodi voda, ravnina ali gorovje — ga ne zanima. Zakaj, bodoče ceste letalskega zemljepisa vodijo po zračnem globusu, ki je zanj zemlja le jedro in središče. V tem novem zemljepisu učijo, da je razdalja od Čikaga do Moskve krajša kot v Natal v Braziliji in tozadevni zemljepisci imajo kot središče severni tečaj. Mimo novega zračnega zemljepisa je nastala tudi nova zračna zgodovina, kjer imata svojo vlogo Ikarus in Leonardo da Vinci. Dalje vsebuje novi predmet tudi zračno biologijo o spremembah človeškega srca in možganov v stratosferi. In še zračno gospodarstvo in zračno sociologijo, kjer obravnavajo bodoče zračne tovarne vlake. Razen tega poučujejo tudi tehniški stran o obvladanju zračnih in k matematiki in fiziki so priključili nove dodatke o letalstvu. Celo za starše so dali v tisk majhen »zračni besednjak«, da se bodo naučili novega jezika, ki ga bomo prinesli otroci v novem predmetu iz šole domov.

Velike ameriške družbe za gradnjo letal, ki v tej zavezi delujejo skupno z vlado, že zdaj bijejo huje boje o bodoči prestolnici letalskih prog in razkazuje v velikih oglaševalnih zračnih zemljepisih. Družba »United Air Lines« poziva na primer s takimi besedami poleg slike štirimotornega osebnega letala: »V dobi letenja ne boste imeli svojih odjemalcev samo v Ameriki, ampak tudi v Evropi in na Kitajskem in boste morali večkrat poleteti tja... Vi in vaša trgovina spadata k prvi generaciji, ki ne bo navezana na zemljo. Kupite vojno posojilo za zmago!«

»Leti ali umri!«

Državni podtajnik za letalstvo, Robert Hinckley, je jeseni vzkliknil v svojem govoru: »Zgodo: vina nas je primorala, da izbiramo med letalstvom ali smrtjo. Leti ali umri!« to je zapoved sedanjega časa. Da bi se pa uresničile vse te »visokolete« sanje o letalskem imperializmu Američanov, pa ni

Preskrba z ledom včasih in zdaj

Ledenjake imenujejo tiste delavce, ki v poletnih dneh oskrbujejo meste z ledom, ki ga zlagajo iz voz in ga nosijo krčmarjem, mesarjem in drugim. Ledenjaki so važni sodelavci v borbi za ohranitev živila in brez njihove delavnosti bi bila mesta v poletju v veliki zadregi.

Lahko rečemo, da je led ena neopredeljenih snovi, ki bi brez njega mnogo ljudi sploh ne moglo posloovati. Do današnjih dni se še ni dalo dognati, kdaj so ljudje spoznali to lastnost ledu, da ohranja živila. Zdaj je led eden najvažnejših pripomočkov tehnike, medicine, predvsem kirurgije, in pivovarstva in žganjarn. Brez ledu bi morale poletni prenehati poslovali vse mlekarne, krčme, mesarije, slaščičarne in tudi gospodinjine bi brez ledu težko gospodinjile. Kar nehoti se vprašamo, kako je bilo takrat — in to je bilo komaj pred 50 leti — ko še nismo imeli umetnega ledu. V takih krajih, kjer je bilo podnebje večinoma hladno, niso poznali tozadevnih težkoč. Na Dunaju, na primer, so v zimskih mesecih na tisoče ton ledu nalomili iz Donave in ga odvažali v posebna ledena skladišča ali ledenice. V teh skladiščih so napolnili stene s slabimi prevodniki toplote, da ni mogel priti vanje topli zrak od zunaj. Dobro založena ledenica je bila ponos krčmarjev in mesarjev in so se s tem tudi pohvalili. Če pa ni bilo v bližini mest nobenih rek ali jezer, ali pa, če so bile zime mile, je bilo treba pripeljati led iz daljnjih krajev. Preskrba z ledom so imela v rokah posebna zasebna podjetja, ki so v toplih zimah jako izkoriščala konjunkturo. V takih letih so se cene ledu dvignile in kdor je moral neobhodno imeti led, je moral tudi pošteno plačati, saj so ga uvažali celo iz nordijskih držav. Norveška, na primer, je v eni sami

le potrebno, da se mladina priuči novemu predmetu, in da dobijo izsolane pilote in posadko, marveč morajo glede na letalstvo prekašati vse druge narode. Nedavno je dejal predsednik »American Airlines Inc.«, da bo največji zmagovalec po vojni tisti, ki bo mogel na pogajanjih nastopiti z najmočnejšo postojanko v prometnem letalstvu. In že se oglašajo Američani z novimi letalskimi načrti, češ da bo nekoč na razpolago 20 milijonov ameriških letalskih prog namesto Pullmanovih vlakov. »Nova letalska« smo zgradili po vsem svetu, ki so v zvezi z velikimi radijskimi postajami, katere so zmoglo vzdrževati zvezo z letali v vseh delih sveta. S temi postajami naj bi Amerika pri razvoju medkontinentalnih zračnih potov prekašala za nekaj let vse druge države... Tako je Anglija vnovič v strahu, da je ne prehitijo in ne prekosijo Amerika.

zimi izvozila 400.000 ton ledu v ostale evropske kraje in marsikatera velikomestna restavracija se je ponašala s tem, da je njeno pivo ohlajeno »z ledu iz norveških fjordov. Posebne trdke, ki so trgovale z ledom, so imele velikanske ledenice, od koder so oddajale led potrošnikom. Led iz severnih jezer so razpošiljali v Trieste, v Egipt in Korfu. Švica je razpošiljala led iz Davosa in drugih gorskih pokrajin v Francijo, medtem ko je zgornja Bavarska oskrbovala z ledom Nemčijo. Združene ameriške države pa so ga na milijone ton izvažale v Južno Ameriko.

Teh kupčij je bilo seveda konec, čim se je pojavila

proizvodnja umetnega ledu

Na Dunaju so dobili prvi umetni led ob koncu sedemdesetih let minulega stoletja, vendar so morali tisto tvornico kmalu zapreti, ker so prav takrat dobivali mnogo ledu iz Donave. Šele čez deset let nato je neki nemški inženir začel spet proizvajati umetni led in mile zime so pospeševale njegovo proizvodnjo. Spet čez deset let zatem je nastalo na Dunaju več tvornic za umetni led in zaradi mile zime leta 1897, in 1898, so cene temu ledu jako poskočile. V teh tvornicah proizvajajo na leto do 25.000 vagonov ledu. Zdaj porabi Dunaj vsak dan za cel ledenik ledu.

Skoraj sleherno večje gospodinjstvo ima v teh časih svojo lastno ledenico za umetni led. Takozvane »Frigiderije« dobimo skoraj po vseh hišah. Vprašanje preskrbe z ledom skozi vse leto ni zdaj nobeno vprašanje več, kar je nadvse važno za živila in naše zdravje.

Todtova taborišča na jugovzhodu

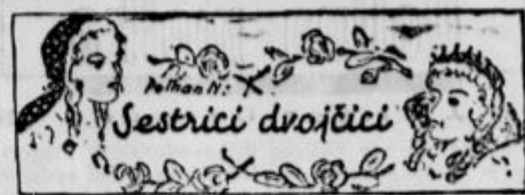
V Beogradu, v juniju. Pred nekaj leti je bila tu še tiha pokrajina (piše vojni poročevalec lista »Frankfurter Zeitung«). Tujski promet se je bil šele komaj dotaknil teh notranjesrbskih krajev in gospodarski promet je bil ozko omejen. Odkar pa je šla ta vojna — marsikak križ vzdolž ceste spominja nanjo — po teh krajih, se je začelo marljivo delovanje. Brod čez reko spaja delovno torišče s cesto. Tračnice so razmežene sem in tja, nastalo je majhno mesto samih barak, zidovje nove naprave se dviga v nebo in zadaj za vso to brnčo in hrumečo delavnostjo se dvigajo drogovi žične železnice, ki pleza po griču navzgor in se izgublja v hribih.

Vodja taborišča »skraljuje« v posebni baraki in si ogleduje svoje »kraljestvo«, delavsko taborišče, v katerem se zrcalijo prav posebni delavski pogoji. Tu so barake za delavce domačine z njihovimi ležišči. Nato sledijo barake predelavcev in rokodelcev, potem bivališča vodij in slednjič stanovišče nemških strokovnih delavcev in tehnikov. Iz delavske kuhinje se dviga vonj po koštrunovini, ki se pripravlja za kosilo. Tu v »kazin« kuhajo jedila, ki jih bodo zaužili vodja taborišča in njegovi sodelavci. Pred to barako je zal vrtič, kjer se družijo lepo s koristnimi. Zadaj je še večji zelenjadni vrt, ki skrbi za zelenjadne kuhinjske potrebe. V bližini je svinjski hlev z nekaj prašiči, ki se debelijo od samih odpadkov in pomij. Številne kokoši brskajo in kokodakajo okoli.

Ondi je sanitarna baraka, dalje mizarska delavnica, kjer narejajo barake in njih opremo. Dalje je krojašnica in čevljarica, kjer popravljajo obleke in obutev delavstva. Motor, ki ga sliši brneti, proizvaja elektriko, ki se ohranja v baraki za akumulatorje in ki ponosi razsvetljuje vse taborišče. Predvsem pa se razprostira tu velikansko delavsko torišče, kjer se železniški vagoni premikajo sem in tja, kjer vihtijo delavci lopate, krampe in motike, kjer mešajo cement in rastejo zidovi kvadrati. Na teh posebnih gospodarskih tleh je nastala naravnost samovladna država, vse je snažno, čedno in pospravljeno. Tudi v barakah domačinskih delavcev je red in snaga. Vse se skuša urediti in storiti tako, kolikor se pač da.

In kakšno je to delavsko torišče Todtove organizacije, kjer nastaja nov rudnik, je takih še več tu na jugovzhodu, je več manjših in večjih, trajnih in takih, ki se bodo kmalu končala, ki bodo svoje prehodne šatore kmalu prenesli drugam. Železniške tirnice povečavajo, mostove zidajo, hudournike urejajo, ceste popravljajo, kar cele hribe prestavljajo. Organizacija Todt nastopa povsod tam, kjer druga podjetja nimajo potrebnih sredstev, kjer so zveze in priložnosti potrebni državnih, vojaških izurjenih organizacij.

Moštvo Todtove organizacije se seveda razlikuje od borečih se vojakov, vendar ni zmeraj izven vojnih nevarnosti in se mora prav tako

»Ti bom že pokazala, potepuh ti nemarni. Tri dni sem morala sama nositi drva in vodo, molsti kozo ter kuhati in prati! Ti bom že pokazala potepati se!« je govorila Zaba.

Ko je princeska odprla vrata, je planila nanjo, da bi jo pretepla. A naletela je slabo. Deklica ni bila njena dobra, pohlevna Ma-

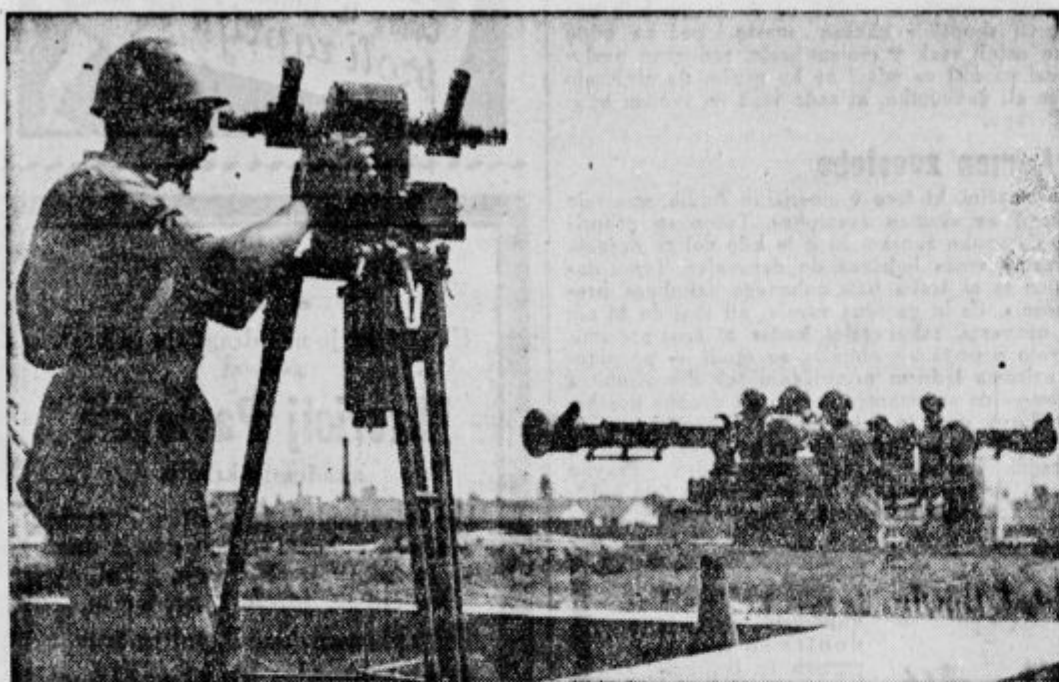

ruška, temveč grajska nasilnica, ki je nikdar nihče ni udaril. Tako sta druga drugi planili v las! To sta se topli in lasali, jokali in kričali, obe hudobni in kruti!

Žrtvovati kot pravo vojaštvo. Strojni inženir, cestni graditelj, arhitekt, graditelj mostov, vsi ti imajo v tem polvojaškem okviru tudi svoje posebne vojaške stopnje, kakor četovodja, vodja fronte, višji vodja fronte itd. Ta armada dela ima svoje urade, kazene, bivališča, delavnice, blagajne, zabavišča, svoje zdravnike, bolniške strežnice, vojne poročevalce in še vse drugo. Najvišja stavba v Beogradu, od koder pregledaš pokrajino »otočja Save in Donave, je zeleni »poveljniški stolpe«, od koder vladajo jugovzhodni Todtovi organizaciji. Poseben občutek skupnosti in solidarnosti veže člane te armade skupaj.

Finski maršal Mannerheim - potopisec

Ves svet pozna ime finskega maršala Karla Gustava Mannerheima, vendar je malokomu znano, da je maršal izdal nedavno potopisno delo z naslovom: »Po Aziji od zahoda do vzhoda«. V knjigi so opisani kraji, pota, vasi in mesta, ljudje, narodi in plemena, katere je maršal leta 1908 v spremstvu dveh kozakov videl in spoznal v Aziji in je opravil 14.000 km dolgo pot — od Bakuja do Pekinga. Pri tem je skoraj 5000 km dolgo potoval po deslet malo znanih ali sploh neznanih krajih. Najslavnejši azijski raziskovalec Sven Hedin se je zelo laskavo izrazil o Mannerheimovem potopisu, ki je napisano v tako živahnem slogu, da je vsakomur všeč. Sven Hedin je še izjavil, da so mu na njegovih potovanjih izvrstno služili zemljepisci, ki mu jih je bil Mannerheim svoj čas dal na razpolago.

Protiletalsko topništvo v akciji

Kokoš

Gornikova dedek in babica sta kupila kokoš. Kokoš je bila kot vsaka druga kokoš, le da je imela za Gornikove neznanost vrednost, kajti nesla je jajca.

Stara mati in stari oče sta si jo skupaj kupila. Imela sta posebno stanovanje v hiši zeta in sta si sama gospodinjila. Stari oče je dobival majhno pokojnino, toliko, da se je težko živelo. Dva meseca ni kadil tobaka, da je mogel prispevati svojo polovico za kokoš, ki je veljala celih sedemdeset kor. — Drugo polovico kupnine je menda stara mati dobila od hčere za god, a je stari oče trdil, da je tisto vsoto priskopal pri gospodinjstvu in je zato zadnje čase tako slabo kuhala, da ni bilo za nikamor.

Skratka, kokoš je bila zdaj tu in treba je bilo skrbeti zanjo. Pri hiši je bilo malo dvorišča in košček vrta, ki je bil na vse strani ograjen, seveda pa ne tako gosto, da ne bi mogla kokoš skozi. Zato jo je bilo treba varovati in pasti čez dan, ponoči pa so jo zapirali v klet.

Sprva je bil stari oče navdušen kurji pastir. Nabiral je po bližnjih mejah regrat, ki ga je kokoš rada uživala, posmukal je iz vrta marsikak list endivije in sem pa tja pouzmal z zetovega dela vrtička tudi kakšno čebulo in ga razrezal svoji kokoški, ki je kar planila na njo. Vsak dan ji je z lopato brskal v senčnih kotih dvorišča in iskal glist. Kokoš ga je od strani gledala in včasih

sama pomagala brskati. Če je potem privlekel na dan kakšno posebno dolgo rožnato glisto, sta bila vesela oba, on in kokoš.

Seveda pa je bilo treba tudi še kaj druge hrane. Vsako jutro sta se stara dva premagala in je vsak dal od svojega deleža po eno ali dve žlici polente na stran za kokoš. Prav tako je moralo tudi opoldne kaj odpasti, če ni iz zetovega stanovanja pritekel osemelelni vnuček Branko s kakšnimi ostanki.

Kakšno veselje, ko je zažela nesli! Prve dni je bila namreč preveč prestrašena in izstradana, da bi se bila spomnila na svojo dolžnost. Četrli dan pa je vprav, ko se je stari oče že jezil, da sta kupila kurjo smrt in ne pošlene kokoši, jela v kotu kuhinje, kokodakati, kjer je imela svoj zabojček, če ni bila na dvorišču ali v kleti.

Potem je nesla po tri dni zaporedoma, četrli dan pa počivala. »Zakaj tudi kokoš ne bi smela počivati,« je prizanesljivo priznal dedek, ko ga je vnuček Branko vpraševal, zakaj ni putka znesla, »saj imaš tudi ti počitnice in ti ni treba vsak dan v šolo.«

Ko je znesla sedmo jajce, je že jel računati: »Jajca so sedaj po dve liri, kokoš naju velja le še šest in petdeset lir.« »Kajpak,« se je oglasila stara mati, »koliko pa je medtem že svedel! Saj jo kar naprej baše.«

»Eh, to ni nič, to ni nič,« je ugovarjal dedek, »tisto bi jaz itak tudi sam pojedel, pa bi tako nič več ne ostalo.

Tako imam morda nekaj gramov manj mesa na sebi, je pa kokoš zato bolj debela in pridna.«

»Pa jajca niso po dve liri, ampak po liri pet in sedemdeset,« je ugovarjal Branko. »Saj smo se v šoli učili.«

Ko so prišli pa le prevroči dnevi in tisto grmovje na dvorišču ni dajalo kaj prida sence, je tudi dedka minilo veselje, da bi bil kurji pastir. Poskusil je nekaj dni z Brankom in mu objubil, da mu bo zato izrezal iz lesa kar najlepšo puško, a Branko se je rajši potepal s sosedovim Tončkom in mu ni bilo mar puške, pač pa s sosedovih hrusk, ki so pravek dozorele.

Tako ni preostalo dedku drugega, kakor da svojo ljubo potko priveže na dolg motvoz in jo tako pusti na dvorišču, da se sama zabava, kakor se more in zna. Tudi drugod so jih imeli privezane in v predmestju, kjer so stanovali Gornikovi, si povsod videl skoraj pri vsaki hiši kakšno kokoš, ki se je zaletavala okoli droga, kjer je bil privežen motvoz.

Potem je od nekdaj prinesel kol, ga zabil v ozadju dvorišča v zemljo ter drugi konce motvoza ovil okoli kola in pustil kokoško njeni kurji usodi. In medtem ko je dedek v hladni kletni sobi smrčal na zofi, je kokoš od vročine odpirala kljun, frljala na vse pretege in vlačila za seboj privezanega nogu.

Dokler ni čez teden dni nenadoma izginila. Ko je proti večeru prišla babica ponjo, je ostal na kolu samo še motvoz in nič drugega. Tisto rdečo krpico je zagledala šele na cestli.

Pa je nekega dne pritekel Branko povedat, da jo je našel v neki vili prav

na koncu predmestja, kjer so je s sosedovim Tončkom igral.

Najprej je šel sam dedek z Brankom. Nič nista nikomur povedala, da je ne bi tam tačas skrili, ampak sta si kakor dva sprehajala ogledovala tisto vilo in kurnik ob njej. »Hm, res,« je razveseljen dejal dedek, »prav res je naša.«

Potem so se proti večeru odpravili vsi ponjo, dedek, babica in Branko. Babica je bila vsa razburjena, ker ni vedela, kaj bi oblekla.

Branko je pozvonil pri vili in babica si je vsa nervozna poravnala krilo, ki ji je segalo do petu. Ko je odprl mlad eleganten gospod, so vsi trije v eni sapi povedali, da so prišli po kokoš.

»Po kakšno kokoš,« je vprašal gospod.

»Po našo vendar,« je dejal Branko.

»Jaz ne vem za nobeno vašo kokoš,« jih je gospod prevzelno pogledal od spodaj navzgor. A dedek si je s silo utrl pot in zavil skozi vežo na dvorišče. Za njim Branko in naposled babica, tako da je bil gospod prisiljen poklicati še svojo ženo; sedaj so vsi stli okoli kurnika. Še nekaj drugih strank, ki so čule glasen preprič, se jim je pridružilo.

V kurniku so bile tri kokoši, dve sta imeli belkasto, ena rdečkasto perje.

»Ta, ta je naša! Put, put, put, je jela babica rdečko nagovarjati.

»Kaj se le drznete tako vdreti v našo hišo,« se je jezila gosposka ženska. »Mi ne krademo kokoši, mi ne,« je poudarila gospa.

»Kdo pa pravi, da kradete,« je miril dedek, »prišli smo le povedat, da se je naša kokoš zatekla k vam in vas pro-

simo, da jo vrnete. Mi smo revni ljudje in nam je kokoš že celo premoženje.«

»Pa to ni vaša kokoš!«

»Je, je,« je trdila babica, »naša je imela prav tako rdeče perje in na nogi je bila malo ožuljena, kot je tudi tale.«

»In plečasta je bila, kakor je tale,« je hitel dedek.

»Plečasta je danes lahko vsaka kura od skrbi, kaj bo pozimi jedla,« se je smejal mlad študent, ki je stanoval v vili in ga je radovednost sem prignala.

»Pa uši je naša imela,« se je vmes vtekel Branko.

»Najbrž jih je od tebe dobila, paglavče, se je obregnil vanj elegantni gospod.

Gospod je ježno odprl kurnik in pograbil prvo, belo kokoš in jo potisnil dedku v roke.

»Ne, ne ta,« se je branil dedek, »ono rdečkasto prosim.«

A gospod, kakor da ne razume. Dal mu je še drugo belo kokoš in pri tem natisel suhih rdečo, da je planila iz kurnika in prestrašeno odletela v neki kot dvorišča, da je ni bilo mogoče ujeti.

»No, če nista ti dve vaši, tudi tretja ni,« je zareskal gospod, ki bi mu človek prisodil vse drugačne manire. — »Glejte, da izginete! Veste!

Kaj je preostalo siromakom, kot da so žalostno odšli. Drugi dan je dedek prijavil izgubo kokoši na policiji in povedal stražniku svojo domnevo. In ko je stražnik povprašal pri vili, rdečke že ni bilo več. Prav tisti večer so jo brž zaklali in pojedli. Zdaj pa jim išče v žolodu, kakšno perje je imela!

Katja R.

Dolina molka

J. Oliver Curwood 26

Kent je vse obširno pripovedoval in Fingers ga je vneto poslušal. Ta človek, ki je bil sedaj v Kentovi celici, ni bil več tisti skrivnostni in lani Fingers. V njem je rasel tisti junak pred dvajset leti in njegova kri se mu je pretakala po žilah. Dvakrat se je oče Layonne približal celici in dvakrat se je od nje oddaljil, ko je slišal mrmanje Kentovega glasu. Ta je povedal vse. Ko je končal, se je zdelo, da je skrivnostna moč požvela Fingersa.

„Moj Bog, Kent!“ — je vzkliknil. — „Toliko let sem že v svojem stebrišču in marsikaj nenavadnega se je zgodilo, toda kaj takega pa še nisem slišal! Oh, če bi me ne ovirala ta ogromni kup mesa!“

Planil je na noge tako naglo kakor že leta in leta ni storil, in začel se je smejeti kot se še nikoli ni smejal. Iztegnil je svojo veliko roko in napel mišice kot rokoborec pred spopadom.

„Star? Nisem star, Kent! Ko se je tisto tam na severu zgodilo, sem imel osemindvajset let in sedaj imam osemindvajset. To se še ne pravi, da sem star. Le moj duh se je postaral. Prav, Kent, storil bom to, kar želite. Stori bom, čeprav me obesi!“

Kent mu je stisnil roko.

„Bog vas blagoslovi, Fingers!“ — je vzkliknil s hrupnim glasom. — „Bog vas blagoslovi! Poglejte, poglejte tja dol!“ — Potisnil je Fingersa k

oknu in oba sta gledala reko, krivuljo tekočega zlata pod sinjim nebom. — „Dvesto milj reke teče po tem svetu, ki ga oba poznava in ljubiva. Ne, niste se postarali, Fingers! Vse stvari, ki ste jih nekoč poznali, vas zopet kličejo kakor kličejo mene. Tamle nekje so sence Lost Cityja... sence in resničnost!“

„Sence in upi — je rekel Fingers.

„Življenje je sestavljeno iz upov — je šepetal Kent kakor samemu sebi. Nato se je obrnil, posikal Fingersovo roko in jo močno stisnil. — „Morda se moji in vaši upi ne bodo nikdar uresničili, toda morda imajo nekaj skupnega. Čudno je, kajne, da sta si njuni imeni podobni: Mary, Marette... Povejte, Fingers...“

Zaslišala sta bližanje težkih korakov. Obrnila sta se in videla Pollija na pragu celice. Čas za pogovor je bil pretekli; Fingers je z nogo prebudil dremajočega psa.

Fingers, ki je pet minut pozneje korakal proti reki, je bil popolnoma drugačen človek kot prej. Pes, ki je šel za njim, je bil ves začuden in užaljen, ker se je moral podvizati, če ni hotel zasesti za gospodarjem. Ko je prišel domov, se Fingers ni zgrudil v svoj stari naslonjač pod stebriščem; slekel si je suknjič in telovnik, si zavil rokave ter ure in ure brskal med zaprašenimi papirji, ki so tvorili zaklad njegove koč.

XII.

Ko se je Kent naslednje jutro prebudil, je bil tako dobre volje, da je njegova prva skrb bila skrivati to dobro razpoloženje pred vsemi, ki bi ugnili vstopiti v celico, zlasti pa pred Keststijem. V primeru, da bi ga tudi on prišel obiskat. Zopet se mu je povrnilo upanje, ki mu je dajalo novih moči in novega življenja. Blagoslavljal je človeka,

katerega je poznal pod imenom Dirty Fingers, blagoslavljal je dan, ko je na svojem dolgem popotovanju izvedel za njegovo zgodbo. Videl je, kako se je leni in uvelj orjak izpremenil v delavnega in močnega človeka in navdalo ga je do njega čustvo prijateljstva.

Oče Layonne je prišel šele popoldne in prinesel je novic, ki so Kenta močno razveselile. Hotel je obiskati Fingersa, toda po stebriščem ga ni našel. Tudi psa ni bilo. Potrkal je na vrata, toda nihče se ni odzval. Kje bi utegnil biti Fingers? Kent je odkimal z glavo in hlinil zaskrbljenost, toda srce mu je poskakovalo od veselja. Razumel je. Rekel je misijonarju, da mu po njegovem mnenju vse Fingersovo poznavanje zakonov ne bo mnogo koristilo in da je tudi sam Fingers tako rekel. Oče Layonne je odšel vidno potr.

Druge jutro je misijonar zopet prišel z drugimi novicami, ki so Kenta še bolj razveselile. Prejšnji večer je misijonar videl luč v Fingersovi koči, zato je odšel tja. Zelo presenečen je bil, ko je pri Fingersu našel še tri druge ljudi za mizo: mešanca Pontaja, Kinooja, izgnanca iz Sand Creeka, in staro Indijanca Mooieja. Kent bi najraje obšel misijonarja od veselja: trije možje, ki so bili v Fingersovi koči, so bili najboljši poznavalci severa. Fingers očitno ni izgubljal časa.

Najraje bi zavriskal od veselja, toda premagal se je in na njegovem obrazu se ni na noben način izražalo veselje, od katerega mu je prekipelo srce. Misijonar je nadaljeval in povedal, da mu je Fingers rekel, da tisti trije sklepa trgovsko kupčijo z lesom; ta trenutek pač da ne more prekiniti pogovora in se razgovorjati o Kentu; to lahko opravi tudi prihodnje jutro. Oče Layonne je res zjutraj prišel, toda koča je bila zaklenjena.

Ves dan je Kent z veliko skrbjo pričakoval Fingersa. Prvič ga je prišel obiskat Kestdy ki mu je želel, da bi mu Fingers na kakšen način mogel pomagati. Nadzornik ni o Mercerju omenil niti besede. Njegov obisk je trajal le nekaj minut in ves ta čas je Kestdy stal pred pragom celice. Popoldne je prišel tudi Cardigan, ki je toplo stisnil jetnikovo roko. Rekel je, da je imel mnogo dela in da je Mercer zelo zdelan, telesno in duševno. Izgubil je pet zob in brazgotine na obrazu so mu morali zašiti s sedemnaestimi šivi. Zdravnik je bil mnenja, da je Mercer dobil res imenitno lekcijo. Pri teh besedah je pogledal Kent in se nasmehnil. Nato je pristavil s tihim glasom:

„Res je škoda, Kent, da ga niste docela pobili!“

Ob starih je končno prišel Fingers. Še manj let prejšnji dan je bil podoban lenemu človeku, kakršen se je prej vedno zdel. Ni sopihal, zdelo se je, da je izgubil vso toščico, imel je izrazit obraz in žive oči. Pes Togs ga ni spremljal. Stisnil je roko Kentu in se nasmehnil.

„Vse noč sem delal, Kent. Podnevi se nisem upal mnogo gibati, da bi se ljudje ne čudili in da ne bi začeli kaj šušljati. In sinoči sem hodil, Kent! Pa še kako sem hodil! Deset milj, morda kaj več ali manj. In zadeva napreduje, napreduje...“

„In Ponte. Kinoo in Mooie?“

„Delajo kot blazni!“ — je zašepetal Fingers. — „To je edina možnost. Pregledal sem vse zakone in nisem našel ničesar, kar bi vas moglo rešiti. Povedati vam moram da sem prebral tudi vaše priznanje in mislim, da se niti z ječo ne boste mogli izmuzniti. Zdi se, da vam vrv že leži okrog vratu. Govoril sem s Keststijem. V petnajstih dneh vas bodo poslali v Edmonton. Ves ta čas bomo potrebovali za načrt, ki ga imam v mislih; časa imamo ravno še zadosti na razpolago.“

„Slovenčeva“ športna posvetovalnica

Uspeh ali neuspeh Koširja v teku na 1500m? Z zanimanjem ste brali, da je zmagal Košir v Bologni v teku na 1500 m s časom 4:03.8 min. Vprašujete, če pomeni to izboljšanje njegovih dosedanjih uspehov ali pa je kdaj dosegel tudi že boljše zamke. Kolikor mi je znano, se je začel Košir pripravljati tudi za teke na daljše proge. Pred letom smo tudi v našem listu omenili, da sodimo, da se bo zaradi svoje srednje visoke rasti in vitke postave lažje približal mednarodnim znakom na dolge proge. Letos je že teklen na 5000 m in pokazal, da ima na tej progi vse pogoje za lep napredek. Sodi, da tek na 1500 m ni več njegova specialna proga. Čas, ki ga je dosegel preteklo nedeljo v Bologni, je nekoliko šibkejši od njegovega rekorda, ki ga je postavil l. 1941, in znaša 3:57.6 min. ali 953 točk po finskih tabelah. Tudi to kaže, da zdaj ne trenira več samo srednjih prog, temveč tudi dolge. Če bi bil v teku na 1500 m tem časom premagan, bi lahko govorili o nazadovanju, ker pa je bil prvi in ker je znano, da tekmuje tudi na 5000 m, bi bila taka sodba preuranjena. (B. J.)

Teniško igrišče. Iz pisma posnemam, da bi si radi omenili igrišče za tenis. Za to je potrebna najprej ravna poljana, ki meri 23.75x11 m. Glede podrobnih mer svetujem, da si ogledate igrišča na Iliriji, kjer boste videli, kako potekajo zunanje in notranje mejne črte in kako so postavljene kolčice za mrežo. Točne mere, kakor tudi nekaj osnovnih navodil za igranje boste dobili v »Knjigi o športu na str. 248. in dalje. Prepričani so je odmerjen profesor, da bi vam na tem mestu lahko dal uporabna navodila za ureditev igrišča in za igranje samo. (O. M.)

Kdo se lahko prišteva med juniorje? Športne organizacije delijo svoje tekmovalce v različne razrede, po starosti. Glavni skupini tvorijo tako imenovani juniorji in seniorji. Med juniorje prištevajo navadno mladeniče do 18 let stare, med seniorje pa vse starejše tekmovalce. V zadnjem razpisi Lahkoatletike zveze ste lahko brali, da bodo emeli tekmovali v nedeljo na juniorskem pokrajinskem prvenstvu samo oni mladeniči, ki so rojeni po 31. dec. 1925. (N. P.)

Svetovni rekord v teku na 1 miljo. O velikem dogodku v Göteborgu, kjer se je posrečilo Arne Anderssonu, da je ugnasil luč Haeggovemu svetovnemu rekordu v teku na 1 miljo (1609 m) in postavil novega s 4 min. 2.6 sek., sem prejel doslej le pičla poročila. Povem vam lahko toliko, da so bili zbrani vsi najhitrejši švedski tekači na srednje proge, razen Haegga, ki se mudi na gostovanju v Ameriki. Začeli so z zelo ostrim tempom. Andersson pa se je moral ves čas boriti z Gustafssonom, ki je bil tokrat sijajno razpoložen. Zaostal je šele v teku proti cilju, vendar je tudi Gustafsson kot drugi postavil čas, ki je enak dosedanjemu svetovnemu rekordu (4:04.6 min.). Haeggu torej ne bo z rožicami poslano, ko se bo vrnil z gostovanja. Pomislite, tudi tretji je dosegel izborni znak 4:06.8! Tako imajo Švedi že zdaj, ko so šele dobro začeli z velikimi tekmami, več moč, ki z lahkoto pretečejo 1500 m izpod 3:50 min. (S. H.)

Jubilejne proslave SK 1913. Na izid končnih pokalnih tekem ob priliki proslav 30letnice beograjskega športnega kluba SK 1913 (bivšega SK Jugoslavije) boste morali še počakati. Doslej so znani naslednji izidi nogometnih tekem za pokal inž. Brane Ivanoviča: Vitez: Obilič 5:0, SK 1913: Čukarički 2:1. Naslednjega dne so igrali finalno tekmo med Vitezem in SK 1913, ki pa je bila kljub temu, da jo je sodnik podaljšal in so igrali v vsem

120 min., nedoločena. Končala je izidom 2:2. Ker torej ni prišlo do zmage, bodo tekmo še enkrat ponovili. Imeli pa so ob tej priložnosti tudi druge prireditve, od katerih omenjam lahkoatletsko z dvema dobrima rezultatom: v teku na 100 m je zmagal Popović s časom 11.9, v skoku v daljino pa Živković, ki je preskočil 6.60 m daleč. (E. K.)

Inozemski šport

Mednarodno nogometno tekmo med Slovaki in Bolgari, ki bo prihodnje nedeljo v Bratislavi, bo sodil nemški sodnik dr. Bauwens. To bo drugo srečanje med omenjenima reprezentancama. Prvič sta tekmovali v Sofiji l. 1940, ko so zmagali Slovaki s 4:1.

Spet čitamo o sijajni formi švedskih atletov, med katerimi je postavil Sven Ljunggren nov državni rekord v teku na 400 m s časom 47.5 sek. Na isti prireditvi je znani sprinter Strandberg preteklo 100 m v 10.7 sek, Lidamn pa 110 m z zaprekami v 14.5 sek.

Najhitrejši Evropejec v prsnem plavanju na 200 m je trenutno Nemec Herbert Klein. Nedavno je preplaval v Breslavi 200 m v čistih 2 min 42 sek. Tudi lani je užival sloves najhitrejšega v tej panogi plavanja.

Nemška plavalna zveza je potrdila svetovni rekord v prsnem plavanju na 100 m, ki ga je postavila Gisela Grass 9. maja t. l. v Leipzigu in znaša 1:19.8 min. Komisijsko poročilo o tem so poslali mednarodni plavalni zvezi s predlogom, da priznajo njej uspeh kot evropski in kot svetovni rekord.

Slavija: Sparta 8:4. Nepričakovano veliko golov je padlo na tekmi starih čeških nogometnih rivalov Slavije in Sparte, ki so jo odigrali v soboto zvečer v Pragi. Moštvo Sparte je v prvem delu igre že vodilo, potem pa je podleglo z visoko razliko. Kakor je znano, je Slavija češki prvak in se bo potegovala zdaj še za srednječeški pokal.

Literarni problemi

Neki profesor s Sorbone je kosil z dvema elegantnima damama.

»Omejenost nekaterih študentov,« je rekel med obedom svoji desni sosed, »presega danes res že vse meje. Pomislite, vprašal sem pri maturi študenta, kdo je spisal Hamleta. Niholi bi ne uganili, kaj mi je odgovoril: Ne vem, kdo ga je spisal. Jaz vem, da ga nisem!«

»In ga zares ni spisal on?« je vprašala dama.

Ogorčeni profesor ni odvrnil ničesar. Čez nekaj trenutkov se je obrnil k levi sosed in ji zaupal: »Nevednost nekaterih ljudi je naravnost nezasišana. Pravkar sem vaši sosedi pripovedoval o nekem idiotu, ki ni vedel, kdo

je spisal Hamleta. Vprašala me je, če ga je spisal študent sam.«

»Pa ga v resnici ni spisal on?« je vprašala dama.

Profesor je utihnil. Zvečer si ni mogel kaj, da ne bi potožil gospodinji: »Ne veste, kakšno smolo imam s svojimi sosedi! Pripovedoval sem jim o zabitem študentu, ki ni vedel, kdo je avtor Hamleta. In obe sta me enako neumno vprašali, če ga morda ni spisal študent sam.«

»Ubogi profesor,« je rekla gospodinja, »tako res ne boste nikoli zvedeli, kdo ga je spisal.«

NAROČAJTE »SLOVENCA«

Nov napredek v radijski oddaji

Izvirni poskus radijskega prenosa, čeprav to ni prvi te vrste, so pred nedavnim naredili med Dunajem in Münchenom. Rodil je med vsemi dosedanjimi poskusi še najlepše uspehe, pravi to zanimivo poročilo iz Nemčije. Prenos iz omenjenih dveh nemških mest so kombinirali tako, da radijski poslušalci niso mogli razločiti, katero postajo poslušajo. Na dunajski radijski oddaji postaja je nastopala tisti večer nekdašnja radijsko slušalka na usesu in je pred mikrofonom pela neko pesem, spremljal pa jo je na klavirju nek pianist, ki je tedaj sedel na münchenski radijski oddaji postaji. Nato so predvajali neko burko, ki je imela le eno dejanje in sta v njej nastopali samo dve osebi, od katerih je ena nastopala na Dunaju, druga pa v Münchenu, in sicer na Dunaju igrala, v bavarski prestolnici pa igrala. Za konec pa so oddajali še koncert, na čigar sporedu so bile izmenično točke z Dunaja in Münchena. Pravijo, da so ti poskusi sijajno uspeli. Tako zdaj upajo, da bodo nekega dne lahko predvajali radijski spored, nekak »super-spored«, ki ga bodo lahko izvajali najboljši evropski umetniki, ne da bi jim bilo treba priti skupaj v kakšno mesto, pač pa bodo lahko ostali vsak v svojem kraju, radijskim poslušalcem pa niti ne misel ne bo prišlo, da poslušajo pevce ali godbenike, ki sede vsak na svojem koncu Evrope.

Kamen zvestobe

Domačini, ki žive v ameriških Andih, smatrajo smaragd za »kamen zvestobe«. Trdno so prepričani, da vsako žensko, ki ji je kdo dal ta dragulj, prevzame vročo ljubezen do darovalca. Temu darovalcu se ni treba bati nobenega neljubega presenečenja, da bi ga žena varala, ali vsaj da bi mu bila nezvesta, zakaj vselej, kadar bi žena prelomila svojo prisego ali obljubo, se zgodi — po mnenju oziroma trdnem prepričanju teh domačinov — z Andov — da se smaragd razleti na drobne koščke. Ta njihova vera je tako močno vkoreninjena pri teh ljudeh, da je dostop do krajev, kjer stikajo za smaragdi, ženskam strogo prepovedan. Pravijo namreč, da se smaragdi, čim se pojavijo tam kakšne ženske, naglo poskrrijejo v osrčje zemlje...

TEL. **KINO UNION** 22-21

Pretrpeteljiva usoda mladega kmečkoga dekleta — švicarski film nagrajen na XI. beneški filmski razstavi

»Glas krvi«

V glavni vlogi: Robi Rapp, Petra Martin.

PREDSTAVE ob 16.30, 18.30 in ob 20.30!

TEL. **KINO SLOGA** 22-38

Po svetovno znanem romanu A. I. Cronina

»...in zvezde gledajo«

Film rudarjev in velemedst.

V glavni vlogi: MICHAEL REDGRAVE.

Predstave ob 14, 16, 18 in 20.

TEL. **KINO MATICA** 22-41

Film o življenju in tragičnem koncu slovite pevke preteklega stoletja

»Maria Malibran«

Maria Cebotari poje arlje iz oper Rossinija in Bellinija. Sijajni igralci: Rossano Brazzi, Renato Cialente, Tina Lattanzi

PREDSTAVE ob 16.00, 18.30 in ob 20.30!

DARMOL
Contro la stitichezza
proti zapetju

Umrl nam je naš dragi sin in brat, gospod

Mavricij Pavlovčič
akademik-kemik

kot žrtev bodočega poklica. Pogreb drugega pokojnika bo v petek, dne 9. julija 1943, ob 3 pop. z žal. iz kapele sv. Jožefa k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 7. julija 1943.

Žalujoča družina Pavlovčič in ostalo sorodstvo

Domačija v cvetju

Tomaž Poklukar

Ozrl se je ter zagledal na pragu Majdo v svetli domači obleki. Vabila ga je, naj pride pogledat zaves, katere je obrobila in pripravila za okna. Skoraj vse dni je prebivala v svojem novem stanovanju. Domači se niso mogli načuditi, ko je praznila svoje skrinje ter vlekla iz njih neštete zaloge perila in obleke. Tu je bilo štiriindvajset posteljninih preoblek z ljubko vezanimi črkama M. V., dvanaest spalnih srajc, svilenih, z vezanimi in čipkami, skratka tako ljubkih, da je Zofija mislila, da gre za plesne obleke.

In ko so prišle na vrsto prave obleke, jih je bilo toliko, da bi lahko oblekla ženske treh družin, in še bi ji dovolj ostalo.

Matevžu je šlo na smeh, ko je gledal njene zaloge. Mati Andraževa je šele zdaj doumela, da si je poiskal sin svojo nevesto v preveč odlični hiši. Čudila se je, ko je gledala njeno balo, hkrati pa jo je skrbelo, kako bo šlo naprej.

Ze teden dni je imela Majda polne

roke dela z urejevanjem spalnice in obednice. Zdaj je končala z okenskimi zavesami, in Matevž ji je moral pomagati, ko jih je obešala. Pokregala ga je, ker je prišel v sobo z blatnimi čevlji. Kako tudi ne? Na tleh so ležale nove preproge, ki katerim se je Matevžovo delovno obučevalo kaj slabo prilagalo.

»Veš, Matevž, doma boš hodil v copatah!«

»In vselej bom moral dvigniti dva prsta, in te vprašati, če bom smel v izbo,« ji je odvrnil.

Nekaj časa sta se pogajala, potem pa sta sklenila, da ne bosta hodila v čevljih v spalnico, v obednici pa bo imel Matevž svojo pisalno mizo in tam bo on gospodaril. Ne bo se sezaval, bi bilo preveč zamudno!

Pritrdil ji je zavesa na okna, in tedaj je videl, da mu je uredila žena dom z nenavadno dobrim okusom. Vse je bilo novo, lično in skrbno izdelano, toda prebogato. Matevž bi bolj prijal, če bi prinesla k hiši pohištvo v kmečkem slogu, Vorinovi pa so bili

meščani in so vztrajali pri svojem okusu. Koncem koncev je Matevž diplomiran pravnik, in nikdo se ne more spodtikati nad tem, če ima udobnejše ali lepše stanovanje od marsikoga, ki se ponaša z imenitnostjo veleposestnika.

Njegova dva pokala, ki si ju je priboril na smuških tekmah, je postavila na vidno mesto v stekleni omarici. Na pisalno mizo mu je postavila glinasto vazo s cvetjem, na steno pa je obesila veliko podobo Jalovca v oljnatih barvah.

O, prijetno je bilo v tem domu, ki ga je urejevala mlada, nadabudna gospodinja! Skozi velika okna se je razprostiral pogled na dolino ob Rdolci, od tam na gozdove Kasjakovega brega in naprej proti visokim goram; kar pa je dajalo prostoru med stenami posebno toploto, je bila pojava ljubke, oblečene v svetlo rožnato obleko z ličnim, prilagajočim se predpasnikom. Ljubeče je praznila skrinje ter zlagala predmete na svoja mesta.

Podobna je lastavici, ki plete gnezdo, si je mislil Matevž, dejal pa ji ni kaj takega. Samo pohvalil jo je, in odhitel spet v sadovnjak.

Razen Majde so bili vsi Andraževi pod vedrim nebom, kjer so opravljali vsakdanje dolžnosti poznega poletja. Mati je z najetimi ženskami izkopa-

vala krompir, oče je bil pri vodi, kjer so zlagali les v splave, hlapec je imel sadje in ga nosil v stiskalnico, drvarji pa so podirali smreke. In še je bilo dela, ki je čakalo, da bo prišla vrsta nanj; otava je bila že godna za košnjo, na vrtu bi bilo treba poskrbeti za zimsko zelenjavo in klet je čakala na veliko čiščenje, preden jo bodo napolnili z novimi zalogami živeža in pi-jace.

Saj pravim, Andraževa je bilo zgledno posestvo; lahko bi rekel veleposestvo, združeno z lesno trgovino.

Če bi Matevž hotel, bi lahko hotel okrog v praznični obleki ter nadziral, vodil in urejeval dela. Toda bil je fant Andražev krvi, ki je tako ljubil domačijo, da se ji je posvečal z dušo in telesom, z mislijo in delom. Notranji nagibi so ga vabili k udejstvovanju, pri katerem ni bil posebno izbiren; zdaj je nadziral najemnike kot gospodar, zdaj je bil v njihovih vrstah in garal kakor najmočnejši hlapec.

Izročilo neprestanega prizadevanja se mu je pretakalo po žilah. Nagibi v športu utrjenega človeka so te njegove prirojene lastnosti samo še pozlo-bili. Bil so dnevi, ko je z istim veseljem potiskal plug v zemljo s kakršnim se je kot študent oprizemal čeri nekje visoko na zlatorogovih stezah.

Kdaj pa kdaj si je očitil, da se je umsko zanemarljivo, da je odložil knjige in prenehal s študijem. Toda knjige so se mu zdele puste; rajši je sedel k marviljšču ter motril družabni red malih živalic ali pa se je zabaval z domačim petelinom, ki je bil prav po človeško ljubosumen na svoj kosičji harem. Nobena umetnina se mu ni zdelala tako lepa kakor ajda kadar cvete ali pšenica kadar zori. In v nobeni dišavi odličnih gospa ni čutil toliko opojnosti kakor v vonju cvetoče trte.

Kakor vladar je hodil po svojem posestvu in se veselil rasti milijonov drobnih bilk, cvetic, travic, klesaja, pa vse do tisočerihih dreves; smrek, jojk, macesnov, hrastov, bukev, gabrov, brez, kostanjev in še marsikaterih drugih. Razumel je njih govorico v barvah in vonjavah, v oblikah in dr-zah, v rojenju in zorenju.

In sredi tega bogatega življenja je bil zdaj še nekdo, ki mu je pomenil več od snujoče narave. To je bila Majda, žena s svojo lepo, otroško dušo in s svojo mlado telesnostjo. Najpri-kupnejše dekle na svetu, ki mu je bilo določeno za življenjsko družico, in za mater njegovih otrok.

Prve dni po poroki sta bila mlada dva edina, ki sta se držala doma kakor da bi bila bil dolgačas, če se ne bi mogla vsak hip videti.